

Watertorenterrein Rivierdijk te Sliedrecht

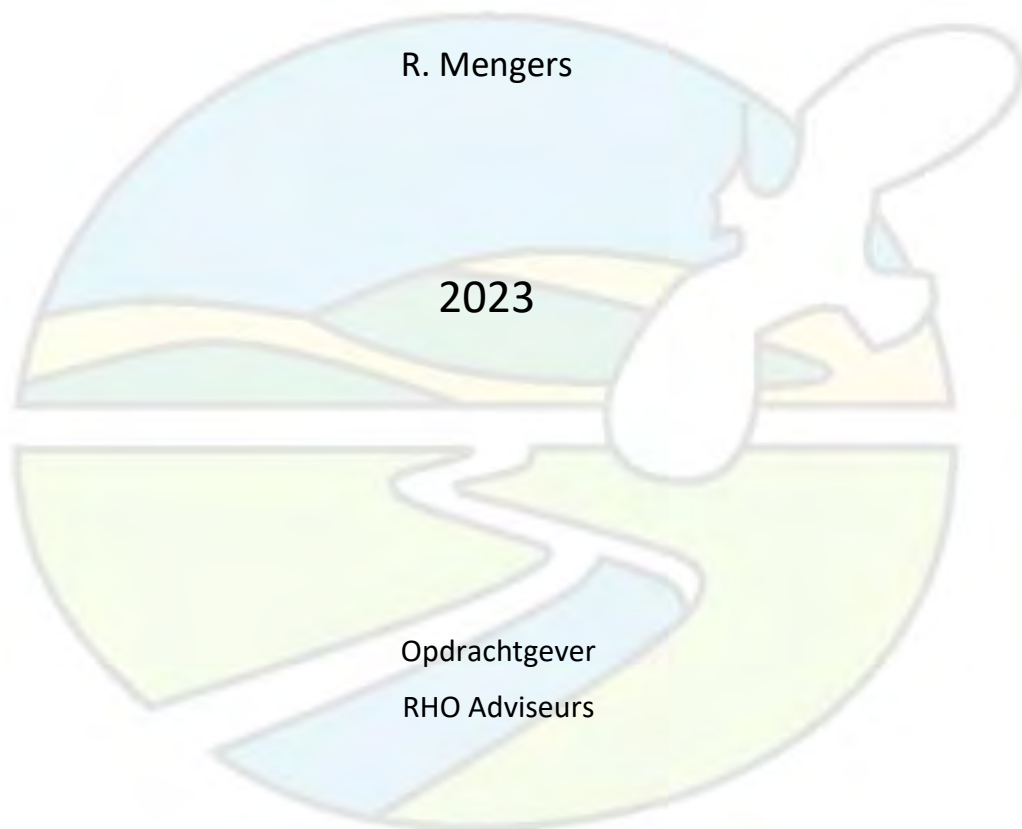
Toetsing in het kader van de natuurwetgeving

Watertorenterrein Rivierdijk te Sliedrecht

Toetsing in het kader van de natuurwetgeving

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

G&G-advies QS2023-204

Datum	3 augustus 2023
Versie	V1

Gecontroleerd door: F.N.M. van der Knaap

De onderstaande toetsing is gebaseerd op de plannen zoals aangegeven door de opdrachtgever. Bij wijziging van plannen, werkperioden, of werkwijzen kunnen andere conclusies en aanbevelingen met betrekking tot de effecten op beschermde soorten van toepassing zijn.

De bevindingen die zijn beschreven in onderliggende ecologische beoordeling worden over het algemeen gedurende een periode van drie jaar na de verschijningsdatum van dit rapport als geldend gezien, mits omstandigheden in het beschreven gebied niet te sterk zijn gewijzigd.

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Bovendijk 35-G

Hazenkoog 35-A

2295 RV Kwintsheul

1822 BS Alkmaar

www.vandergoesengroot.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding voor het onderzoek	5
1.2	Doel van het onderzoek.....	6
1.3	Het plangebied.....	6
1.4	Werkzaamheden.....	6
1.5	Leeswijzer	7
2	Methode	8
2.1	Soorten	8
2.2	Gebieden.....	9
3	Beschermde soorten Wnb	10
3.1	Beschrijving aanwezige biotopen	10
3.2	Beschermde soorten.....	14
3.2.1	Planten	14
3.2.2	Vissen	14
3.2.3	Amfibieën	15
3.2.4	Vogels	16
3.2.5	Grondgebonden zoogdieren	19
3.2.6	Vleermuizen	21
3.2.7	Overige fauna	23
3.3	Conclusie beschermde soorten	24
4	Effectbeoordeling en maatregelen	25
4.1	Vissen	25
4.2	Amfibieën.....	25
4.3	Vogels.....	26
4.4	Grondgebonden zoogdieren.....	27
4.5	Vleermuizen.....	27
4.6	Conclusie effectbeoordeling.....	29
5	Gebiedsbescherming en overige natuurwetgeving	30
5.1	Natura 2000	30
5.2	Natuurnetwerk Nederland (NNN)	30
5.3	Weidevogelgebieden	31

5.4	Houtopstanden	31
5.5	Overige relevante wetgeving	32
5.6	Conclusie gebiedsbeschermende en overige natuurwetgeving	32
6	Conclusies	33
6.1	Beschermde soorten Wnb	33
6.2	Gebiedsbescherming en overige natuurwetgeving	34
6.3	Zorgplicht	35
7	Aanbevelingen ter bevordering van biodiversiteit	36
7.1	Huidige situatie	36
7.2	Toekomstplannen	36
7.3	Kansen voor biodiversiteitsvergroting	37
7.3.1	Planten.....	37
7.3.2	Vissen.....	38
7.3.3	Amfibieën	38
7.3.4	Grondgebonden zoogdieren.....	39
7.3.5	Vogels	39
7.3.6	Vleermuizen.....	41
7.3.7	Insecten en mollusken.....	42
7.3.8	Reptielen.....	43
7.4	Inrichting en beheer	43
8	Aanbevolen en geraadpleegde literatuur	45
9	Bijlagen	47

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Er bestaan plannen een terrein aan de Rivierdijk te Sliedrecht herin te richten. Sliedrecht ligt in de gelijknamige gemeente in de provincie Zuid-Holland. De aanwezige bebouwing in het plangebied wordt gesloopt, gerenoveerd en/of omgevormd en (delen van) het aanwezige groen zal worden verwijderd. In het plangebied zal vervolgens een woningbouwontwikkeling plaatsvinden.

Het is mogelijk dat binnen het plangebied soorten voorkomen die beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming (Wnb) of dat het plan gevolgen heeft voor nabijgelegen beschermde gebieden.

In opdracht van RHO Adviseurs heeft Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau Van der Goes en Groot in het kader van de huidige natuurwetgeving een *quickscan* uitgevoerd om dit nader te onderzoeken.

Het onderzoek heeft bestaan uit een bronnenstudie en een veldbezoek.

Een *quickscan* is een momentopname die soms slechts in beperkte mate uitsluitend geeft over de afwezigheid van soorten. Dit onderzoek betreft geen volledige veldinventarisatie. Mochten er door de plannen effecten te verwachten zijn op beschermde soorten die mogelijk aanwezig zijn en niet zijn uit te sluiten vanwege tijdstip van het veldbezoek of niet inspecteerbare delen van het plangebied, dan wordt een nader onderzoek geadviseerd.

Figuur 1.

De ligging van het plangebied (rood omlijnd).

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in het (mogelijke) voorkomen van beschermde soorten in het kader van de Wnb. Tevens wordt onderzocht of de plannen negatieve effecten op dergelijke soorten en/of op beschermde gebieden kunnen veroorzaken.

Op grond van het onderzoek wordt geadviseerd omtrent te nemen maatregelen om negatieve effecten te voorkomen of te verzachten en omtrent de noodzaak ontheffing of vergunning aan te vragen.

Een uitgebreide beschrijving van de getoetste wetgeving is te vinden in Bijlage 1.

1.3 Het plangebied

In Figuur 1 is de ligging van het onderzoeksgebied aangegeven.

Het plangebied betreft een braakliggend terrein met daarop enkele gebouwen, waaronder oude industriële loodsen, een watertoren en enkele bijgebouwen.

Het plangebied wordt aan de noordrand omsloten door een lint van woningen met ten noorden daarvan een grotere weg, de Rivierdijk. Ten zuiden wordt het plangebied begrensd door het water van de Beneden Merwede, een rivier op die locatie ongeveer 350 meter breed.

In ruimere zin ligt ten noorden de bebouwde omgeving van Sliedrecht. Ten zuiden ligt de Dordtse Biesbosch, ingeklemd tussen de Beneden en Nieuwe Merwede. Dit gebied is een onderdeel van N2000-gebied Biesbosch.

1.4 Werkzaamheden

De aanwezige bebouwing in het plangebied zal worden gesloopt en/of gerenoveerd/omgevormd. Daarnaast zal het aanwezige groen (deels) worden verwijderd. In het plangebied zal vervolgens woningbouwontwikkeling plaatsvinden. Daarvoor zullen delen van het terrein ingrijpend worden vergraven en zullen nieuwe structuren in het water worden aangelegd. De bebouwing in het plangebied zal worden gesloopt. Op de locatie waar de huidige bebouwing staat wordt nieuwbouw gerealiseerd. Bij de werkzaamheden in het gebied zullen mogelijk ook bomen worden gekapt. Zie Figuur 2 voor een weergave van toekomstige plannen.

De ecologisch gevoelige werkzaamheden zullen bestaan uit sloop, renovatie en/of omvormen van bebouwing met zware constructiewerkzaamheden, benodigd hak-, breek- en zaagwerk, het verwijderen van de vegetatieve toplaag, het vergraven van de bodem en mogelijk ook oevers, het opbrengen van grond en het kappen en

rooien van bomen en/of struiken. Daarbij kunnen dieren en planten beschadigd, verwond, verdrukt of gedood worden. Ook kunnen verblijfplaatsen van dieren of groeiplekken van planten beschadigd of vernield worden.

Bij de uitvoering van de werkzaamheden kan door geluid, trillingen, licht, verandering van microklimaat en de belemmerende werking van steigers, verstoring optreden van (beschermde) soorten.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de methode van het onderzoek beschreven.

In hoofdstuk 3 worden de biotopen die aanwezig zijn in het plangebied beschreven en wordt aangegeven welke soorten aanwezig (kunnen) zijn binnen en nabij het plangebied.

In hoofdstuk 4 wordt ingeschat in hoeverre deze soorten negatieve effecten kunnen ondervinden van het werk en welke specifieke maatregelen eventueel noodzakelijk zijn.

Hoofdstuk 5 beschrijft of- en welke gebiedsbeschermende wetgeving van toepassing is op het plangebied.

Ten slotte bevat hoofdstuk 6 de conclusies. Indien van toepassing worden aanbevelingen gedaan.

Hoofdstuk 7 geeft een overzicht van de gebruikte en aanbevolen literatuur. In de bijlage is aanvullende informatie opgenomen over de geldende wetgeving en de gebruikelijke procedures bij een vergunnings- en/of ontheffingsaanvraag.

Figuur 2.

Weergave van toekomstige plannen in het gebied.

2

Methode

Hieronder wordt aangegeven hoe is onderzocht welke soorten te verwachten zijn binnen het plangebied. Speciale aandacht is uitgegaan naar die beschermde soorten waarvoor, indien aanwezig, specifieke maatregelen moeten worden getroffen of ontheffing moet worden aangevraagd bij werkzaamheden in het kader van dit plan. Daarnaast is gekeken of het plangebied tot een beschermd natuurgebied behoort of dat dergelijke gebieden aanwezig zijn in de nabijheid van het plangebied.

2.1 Soorten**Bronnenstudie**

Op basis van literatuurgegevens en informatie, samengebracht in bijvoorbeeld de Nationale Databank Flora- en Fauna (NDFF) is bekeken in hoeverre (beschermde) soorten in het verleden zijn aangetroffen in en rond het plangebied.

Voor het onderzoek van de NDFF is het kilometerhok onderzocht waarbinnen het plangebied is gelegen en de acht daaromheen gelegen kilometerhokken, rekening houdend met relevante, overeenkomstige biotopen tussen plangebied en omgeving.

In de database is gezocht naar gegevens van beschermde (vogel-) soorten met jaarrond beschermde verblijfplaatsen of naar soorten die niet provinciaal zijn vrijgesteld. Hierbij is gekeken naar waarnemingen in de afgelopen 10 jaar (2013-2023).

Vervolgens is een interpretatie gedaan met betrekking tot de aard en de waarde van de waarnemingen (bijvoorbeeld foeragerend, overwinterend, trekkend, overvliegend of verblijvend). Ook is gekeken naar de onderzoeksinspanning en de (verwachte) volledigheid van de waarnemingen en de kans dat de situatie ter plaatse veranderd is.

Er is in de NDFF niet gericht gezocht naar vogelsoorten met niet-jaarrond beschermde nesten, provinciaal vrijgestelde soorten en in het geheel niet te verwachten soorten zoals zeezoogdieren of zoutwatervissen. Met vogels die geen jaarrond beschermd nest hebben moet, in algemene zin, wél rekening gehouden worden (zie ook §3.2.4). Potenties voor vrijgestelde soorten amfibieën en grondgebonden zoogdieren die mogelijk voorkomen in het plangebied, worden kort genoemd. Voor deze soorten geldt, net als voor alle andere soorten, onverminderd de zorgplicht welke wordt besproken in de conclusies en de bijlage m.b.t. de wetgeving.

Naast het onderzoek van de NDFF zijn relevante verspreidingsatlassen en eventueel andere literatuur en websites geraadpleegd om de ecologische vereisten van soorten in samenhang met de verspreiding te bekijken.

Potentiebeoordeling

Het plangebied is op 5 juli 2023 bezocht om de aanwezige biotopen binnen het plangebied en de directe omgeving daarvan te beschrijven en eventuele incidentele waarnemingen te doen van beschermde flora en fauna (voor zover waarneembaar). Bij het veldbezoek is voor de potentiebeoordeling tevens gericht gezocht naar verblijfssporen zoals keutels, plukresten en braakballen. Daarnaast zijn bijvoorbeeld eventueel aanwezige materialen gekeurd en zijn eventueel aanwezige spleten en holtes, zover mogelijk, oppervlakkig geïnspecteerd.

→ <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/unielijst-invasieve-exoten>

Naast de aandacht voor beschermde waarden, is ook gelet op invasieve soorten die voorkomen op de 'Unielijst' van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Deze invasieve exoten zijn op de Unielijst geplaatst omdat ze in delen van de EU schade toebrengen (of dat in de toekomst waarschijnlijk zullen gaan doen) aan de biodiversiteit en/of ecosysteemdiensten. De waargenomen soorten worden genoemd (§3.2) maar er worden geen nadere aanbevelingen gedaan of beleid uitgezet ten aanzien van deze soorten.

Verwerking

Met behulp van analyse en expertkennis is op basis van de verzamelde gegevens en de aangetroffen biotopen, een inschatting gemaakt van het mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en nabij het plangebied.

Op grond van de plannen is een korte effectbeoordeling gemaakt van de plannen op de te verwachten soorten.

Als negatieve gevolgen niet op voorhand uit te sluiten zijn, wordt aangegeven of specifieke maatregelen moeten en kunnen worden genomen en/of ontheffing dient te worden aangevraagd.

2.2 Gebieden

Op de gebiedendatabase van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is gekeken in hoeverre het plangebied is gelegen binnen of nabij de begrenzing van (Europees) beschermde gebieden (Natura 2000), zie:

<https://www.natura2000.nl/>

Aan de hand van Provinciale of gemeentelijke informatie, toegankelijk via internet, is bekeken of het plangebied gelegen is in andere relevante beschermde gebieden, zie bijvoorbeeld:

<https://ruimtelijkeplannen.zuid-holland.nl/VRM/>

Als dit het geval is, wordt bekeken of negatieve effecten te verwachten zijn en of nadere toetsing noodzakelijk is.

3

Beschermde soorten Wnb

In dit hoofdstuk worden eerst de biotopen beschreven die aanwezig zijn binnen het plangebied. Vervolgens worden de beschermde soorten beschreven per soortgroep. In de beschrijving wordt per soortgroep eerst aangegeven welke soorten (volgens opgave van de NDFF en literatuur) in het verleden of tijdens het afgelegde veldbezoek zijn aangetroffen. Vervolgens wordt vermeld welke soorten op grond van aanwezige biotopen te verwachten zijn en welke gebruiksfuncties het plangebied kan hebben voor deze soorten.

3.1 Beschrijving aanwezige biotopen**Figuur 3.**

Weergave plangebied met specifiek benoemde biotoopdelen gemarkeerd met verschillende kleuren.

Bebouwing

In het plangebied zijn drie clusters met bebouwing aanwezig, zie de rode markeringen in de figuur.

Het meest oostelijke deel betreft de watertoren en een bijgebouw, met oorspronkelijk bouwjaar 1886. De bijgebouwen en watertoren zijn opgebouwd uit baksteen. De buitengevel van de watertoren is verder afgewerkt met stuc, die de bakstenen afdekt. In beide gebouwen zijn grote gaten aanwezig in de vorm van kapotte of afwezige ruiten en/of afwezige daken. Dit betreft met name de onderste bouwlagen. In de watertoren zijn in het puntvormige dak verschillende openingen aanwezig, waarvoor in het verleden waarschijnlijk luiken hebben gezeten. Verder zijn er in alle gebouwen op verschillende plekken grote en kleine kieren en spleten aanwezig.

Het meest westelijke cluster bebouwing betreft een voormalige scheepswerf, waarvan de grootste structuur (een grote hal) van meerdere bouwlagen hoog, bouwjaar 1957 heeft. Ernaast en deels eraan vast gebouwd staan twee lagere loodsen, waarvan de

losstaande bouwjaar 1966 heeft. De opbouw van de grote hal betreft een stalen geraamte met daartussen enkelsteens muren, zonder spouw en waarschijnlijk daken van platen van metaal, hout of vergelijkbaar. Een groot deel van de opvulling van het geraamte is weg. Enkel enkele bakstenen muurdelen zijn nog aanwezig. De kleinere loods die aan de grote hal vastzit is op een vergelijkbare manier opgebouwd. De kleine vrijstaande loods is opgebouwd uit stalen golfplaten met een doorzichtige kunststoffen golfplaten op het dak. In al deze gebouwen zijn op verschillende plekken allerlei kieren en gaten aanwezig. Deze lijken geen toegang te geven tot grotere holtes, zoals spouwmuren.

Verder is er nog een klein noordelijk cluster met bebouwing. Dit betreft waarschijnlijk een huidig en voormalig elektriciteitsgebouw met respectievelijke bouwjaren 1996 en 1956. Het oudere gebouwtje is een klein vierkant gebouw met een puntdak. De muren zijn opgebouwd uit baksteen, het dak is bedekt met bitumen. Bovenaan het dak is een houten schoorsteen/ventilatie met lamellen aanwezig. Het nieuwere gebouwtje betreft een klein vierkant gebouw met muren van een grindbeton. Het heeft een overhangend plat dak dat is afgewerkt met een stalen dakrand. In beide gebouwen zijn her en der kieren aanwezig, met name nabij de dakranden, die mogelijk toegang geven tot ruimtes daarachter.

Groenstructuren

Het grootste deel van het plangebied betreft braakliggend terrein met laag opgaande kruiden- en grasachtige vegetatie herkenbaar voor een pionierssituatie die vaak op dergelijk braakliggend terrein aanwezig is. De ondergrond bestaat deels uit verharding, zoals betonplaten en deels uit zandige lichte grond. Her en der zijn clusters met ruigte aanwezig, met name gevormd door braamstruiken. Veel van deze ruigteclusters staan langs de rand van het gebied en rondom de bebouwing, met name bij de watertoren.

Langs grote delen van de buitenrand van het plangebied staan allerlei grotere bomen, voornamelijk wilgen- en populierensoorten. Zie de groene markering in de figuur. Een aantal van deze bomen is meerdere decennia oud en vertonen kieren, loszittende schors en ook holtes. In één van deze bomen is ook een middelgroot nest aanwezig hoog in de boom, in een vork van takken, zie de oranje markering. Enkele bomen aan de westkant van het plangebied zijn gespleten en liggen deels op de grond, mogelijk veroorzaakt door wind en/of bliksem. Vanwege het her en der dichte bladerdek zijn niet alle bomen volledig te beoordelen. Het is dus mogelijk dat er nog andere grotere nesten aanwezig zijn in het plangebied.

Een deel van de bomen langs de buitenrand staan lager, deels op kleine strandjes. Bij enkele van deze bomen zijn knaagsporen van Bevers zichtbaar. De strandjes zijn gemarkeerd in het geel op bijgevoegde figuur.

Wateren en oevers

Langs de zuidrand van het plangebied loopt de Beneden Merwede. Bij het plangebied horen een tweetal kribben opgebouwd uit granieten blokken die de Beneden Merwede insteken. Grotendeels betreft de oevers van het plangebied een verhoogde schuine kade opgebouwd uit granieten blokken opgevuld met grond. Het plangebied ligt hierdoor op enkele meters boven het waterpeil van de rivier. Nabij de grote hal is de oever een steile stalen kadewand, gebruikt voor het aanleggen en op de kade plaatsen van schepen.

Op verschillende plekken langs de zuidrand van het plangebied zijn kleine strandjes aanwezig die, afhankelijk van het waterpeil, onderwater staan. In de zuidwestrand van het plangebied is een bredere rietkraag aanwezig die tegen de kade aangroeit.

Op de grens tussen het plangebied en de lintbebouwing aan de noordzijde zijn twee lintvormige watergangen aanwezig. De linker betreft een smalle sloot met vrij dichtbegroeide oevers, de rechter een bredere watergang met kades die aansluit op de rivier, groot genoeg voor kleine vaartuigen.

Op de volgende pagina is een fotoserie weergegeven van verschillende onderdelen van het plangebied. Van links naar rechts, boven naar beneden betreft het de volgende delen:

Watertoren met bijgebouwen

Loodsen van scheepswerf

Elektriciteitshuisjes

Kade bij scheepswerf

Braakliggend middenterrein

Bomenrij langs zuidrand

Ruige zone aan noordrand

Zandig deel in oever aan zuidrand

3.2 Beschermde soorten

3.2.1 Planten

Aangetroffen soorten

In en rond het plangebied is in het verleden en tijdens het veldbezoek geen beschermde flora waargenomen (NDFF 2013-2023). Er is een plant waargenomen die erg lijkt op Glad biggenkruid (beschermde soorten die worden genoemd als 'andere soort', zie Bijlage 1.2.1). Nadere analyse determineerde de soort als Gewoon biggenkruid, een algemene soort zonder specifieke bescherming.

Potentie plangebied

In het plangebied wordt geen beschermde flora verwacht vanwege het ontbreken van geschikt biotoop voor de genoemde soorten. Tevens wordt het plangebied te intensief beheerd en is het te voedselrijk om geschikt te zijn voor beschermde plantensoorten.

Glad biggenkruid is een soort van zonnige, open plaatsen op droge, voedselarme, met name stikstofarme bodem. De soort is vooral te vinden op halfopen duingraslanden, akkers en langs open bermen.

3.2.2 Vissen

Aangetroffen soorten

Binnen het onderzochte gebied rondom het plangebied is in het verleden Grote modderkruiper waargenomen (NDFF 2013-2023). Grote modderkruiper is een beschermde soort die wordt genoemd als 'andere soort' (zie Bijlage 1.2.1). Het betreft enkele waarnemingen op ongeveer 1,8 km afstand, gebaseerd op e-DNA monsters. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde vissoorten waargenomen.

In grote wateren, zoals de Beneden Merwede kunnen riviersoorten als Noordzeehouting en/of Europese steur voorkomen. Dit zijn zeldzame soorten, die zijn beschermd onder de Habitatrichtlijn (zie Bijlage 1.2.1).

Potentie plangebied

Het plangebied en de wateren er direct omheen zijn niet geschikt voor Grote modderkruiper. Het betreft geen verlandende wateren met een dikke sliblaag en goed ontwikkelde submerse vegetatie waar de soort kan schuilen of zich kan voortplanten. De soort komt in Nederland voornamelijk voor in moerassige en/of dynamische gebieden.

Het water van de Beneden Merwede kan onderdeel zijn van het leefgebied van Steur en/of Noordzeehouting, met name als foerageergebied en of doortreklocatie op weg naar/van voorplantingslocaties. Het water aan de zuidrand van het plangebied zullen echter geen essentieel onderdeel van het leefgebied betreffen voor deze soorten. Paailocaties van beide soorten komen niet

overeen met het aanwezige habitat aan de zuidrand van het plangebied.

3.2.3 Amfibieën

Aangetroffen soorten

In de omgeving van het plangebied zijn in het verleden Heikikker, Poelkikker en Rugstreeppad waargenomen (NDFF 2013-2023). Rugstreeppad, Heikikker en Poelkikker zijn beschermd onder de Habitatrichtlijn (zie Bijlage 1.2.1).

Heikikker en Poelkikker zijn enkel waargenomen in het veenweidegebied ten noorden van de bebouwde kom van Sliedrecht, op minimaal 1 km afstand tot het plangebied. Rugstreeppad is honderden keren waargenomen in een vrij klein gebied ten noordoosten van het plangebied, op ongeveer 1 km afstand tot het plangebied. Het betreft momenteel een nieuwbouwwijk waar waarschijnlijk ten tijde van de waarnemingen kale bouwgrond lag, een ideaal habitat voor een dergelijke pionierssoort.

In het plangebied zelf zijn geen waarnemingen bekend van deze soorten.

Potentie plangebied

Het plangebied levert geschikt voortplantingswater voor enkele algemene soorten amfibieën zoals Kleine watersalamander, Gewone pad, Bruine kikker, Groene kikker (Bastaardkikker en/of Meerkikker). Al deze soorten zijn beschermd onder de Wnb maar ze zijn in Zuid-Holland 'vrijgesteld' bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, zie verder Bijlage 1.2.1. Geschikte locaties betreffen met name de rietkraag in het zuidwesten en de smalle sloot aan de noordgrens van het plangebied. In het plangebied is tevens geschikt landbiotoop aanwezig dat buiten de voortplantingsperiode kan worden benut door deze amfibieën.

-Rugstreeppad

Het onderzoeksgebied heeft potentie als leefgebied voor de Rugstreeppad. In het plangebied ligt in natte periodes in het voorjaar en de zomer waarschijnlijk wel eens geïsoleerd, ondiep water dat door de dieren kan worden gebruikt als voortplantingsbiotoop. In het plangebied is tevens geschikt landbiotoop aanwezig dat buiten de voortplantingsperiode kan worden benut door deze soort. De soort is echter nooit in de directe omgeving aangetroffen. Gezien de aanwezige barrières rondom, zoals de Beneden Merwede, grotere weg, aanwezige woonwijken, moet de soort te veel ongunstig biotoop passeren om het plangebied te bereiken en wordt aanwezigheid van deze soort daarom niet verwacht.

3.2.4 Vogels

Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd. Het bevoegd gezag maakt onderscheid tussen soorten met niet-jaarrond beschermde nesten, soorten met jaarrond beschermde nesten (ingedeeld in vier categorieën) en de zogenaamde 'categorie 5-soorten' (zie verder Bijlage 1.2.5).

Aangetroffen soorten met niet-jaarrond beschermde nesten

Tijdens het veldbezoek werden diverse vogelsoorten waargenomen: Zwarte roodstart koppel met jong (cat. 5), Kleine mantelmeeuw, Zilvermeeuw, Kokmeeuw, Scholekster (koppel), Zwarte kraai (meerdere) (cat. 5), Stadsduif (tiental), Merel, Vink, Visdief, Witte kwikstaart, Fuut en Koolmees (cat. 5).

Potentie plangebied soorten met niet-jaarrond beschermde nesten

In en aan de randen van het plangebied kunnen allerlei vogels met 'niet-jaarrond beschermde nesten' tot broeden komen zoals algemene bos- en struweelvogels, grondbroeders en ook gebouwbroedende soorten als Kauw, Stadsduif en Witte kwikstaart.

In het water en de oevers langs het plangebied kunnen water- en moerasvogels broeden als Wilde eend, Fuut en Meerkoet. In de rietkragen kunnen Waterhoen, Kleine karekiet en Rietzanger broeden.

Het is mogelijk dat in de bomen en de bebouwing categorie 5-soorten broeden als Zwarte roodstaart, Ekster, Zwarte kraai, Koolmees, Pimpelmees, Boomkruiper, Boomklever, en Grote Bonte specht.

Aangetroffen soorten met jaarrond beschermde nesten

Tijdens het veldbezoek werden enkele zingende Huismussen (cat. 2) waargenomen in de bebouwing net buiten het plangebied aan de noordgrens.

Tijdens het veldbezoek werden ook enkele kort foeragerende en overvliegende Gierzwaluwen (cat. 2) gezien.

In de omgeving van het plangebied zijn in het verleden ook Huismus (cat. 2) en Gierzwaluw (cat. 2) waargenomen. Verder zijn Sperwer (cat. 4), Havik (cat. 4), Buizerd (cat. 4), Wespendif (cat. 4), Zwarte wouw (cat. 4), Boomvalk (cat. 4), Slechtvalk (cat. 3), Ransuil (cat. 4), Kerkuil (cat. 3), Steenuil (cat. 1), Roek (cat. 2), Ooievaar (cat. 3) en Grote gele kwikstaart (cat. 3) vastgesteld.

De Huismus en Gierzwaluw broeden in de nabije stedelijke omgeving van het plangebied. Er zijn meerdere Huismussen aanwezig rondom de huizen die aan de noordzijde van het plangebied grenzen. Bij het veldbezoek maakten deze geen gebruik van het plangebied. Van Buizerd is een broedgeval bekend op ongeveer 2 km ten zuidwesten, van Ransuil één op ongeveer 750 meter ten noordoosten, van Roek twee op respectievelijk 600 en 1500 meter van het plangebied, van

Slechtvalk één op ongeveer 1200 meter ten zuiden en van Steenuil één op 1000 meter ten noordoosten.

In één van de beide schuren met dak, aan de westzijde van het plangebied, is een braakbal van waarschijnlijk een Kerkuil gevonden. Daarnaast zijn in deze schuur meerdere zitplekken van vogels aangetroffen, waaronder grote hoeveelheden vogelpoep liggen. Voor het grootste deel zijn dit waarschijnlijk zitplekken van (Hout)duiven, maar mogelijk ook af en toe van een (Kerk)uil.

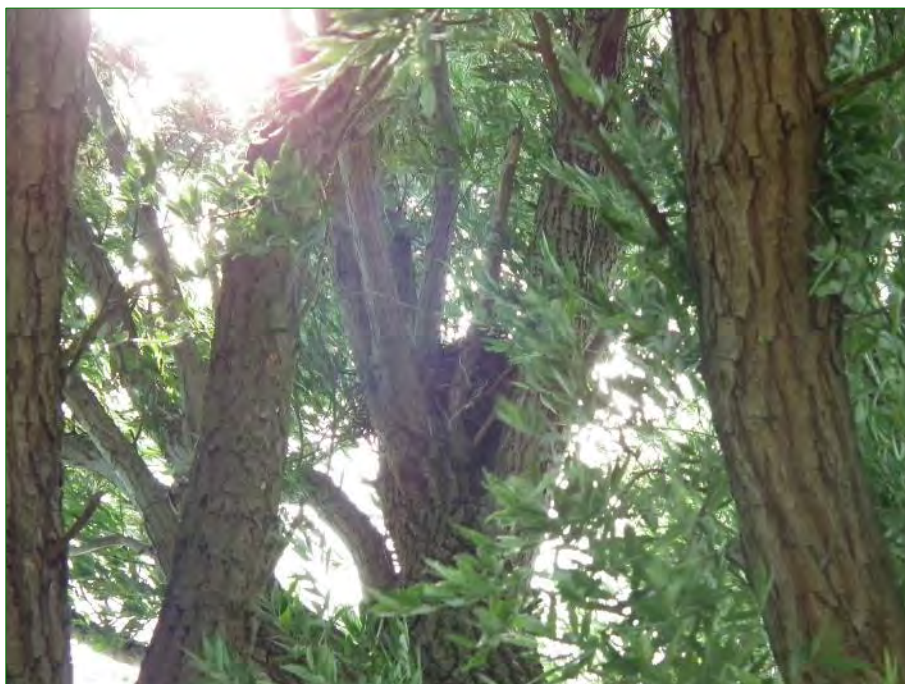
De meeste bekende waarnemingen betreffen overvliegende (trek)vogels of deze soorten hebben gebroed in andere biotopen zoals bebouwing en bos in de omgeving (NDFF 2013-2023). De soorten broeden niet in de directe omgeving van het plangebied.

Potentie soorten met jaarrond beschermde nesten

Het is mogelijk dat Gierzwaluw in kan vliegen en tot broeden kan komen in de openingen in de top van de watertoren.

Het waargenomen grotere nest aan de zuidrand van het plangebied kan potentie bieden voor roofvogels en uilen, zoals Buizerd, Sperwer, Boomvalk en Ransuil. Ten tijde van het veldbezoek was een dicht bladerdek in de bomen aanwezig, waardoor de bomen tijdens het veldbezoek niet volledig te inspecteren waren op de aanwezigheid van grote nesten. Indien andere grotere nesten aanwezig zijn in het plangebied kunnen deze ook mogelijk geschikt zijn voor de genoemde roofvogels en uilen.

De Huismus broedt in bebouwing en bouwt nesten onder dakpannen of golfplaten met onderbetimmering, in kieren en gaten in muren en op spantconstructies. Vanuit de nestlocatie of omliggende

Groter nest in vork van wilg. Zie oranje markering in figuur 3 voor de locatie.

uitzichtpunten moet de Huismus overzicht hebben op de omgeving. Dergelijke broedlocaties zijn afwezig in het plangebied. Deze soort stelt aan zijn leefgebied ook aanvullende eisen zoals de aanwezigheid van dekking biedende struiken, voedselvoorzieningen (voederplekken of kruidenrijke overhoeken) en open zandplekken voor het nemen van zandbaden. Het plangebied biedt vanwege het ontbreken van meerdere van deze elementen geen essentieel leefgebied voor de Huismus. De soort is wel aanwezig bij huizen langs de noordrand van het plangebied en broedt daar mogelijk ook. Incidenteel zijn individuen van deze soort mogelijk aanwezig in het plangebied. De verblijfslocaties zijn echter voldoende afgeschermd ten opzichte van het plangebied, waardoor verstoring achterwege zal blijven.

In de schuren is geen broedplek van Kerkuil te verwachten, ondanks de aangetroffen braakbal. De schuren zijn volledig inspecteerbaar en daarbij is geen nest aangetroffen. Het is wel mogelijk dat een Kerkuil in de watertoren tot broeden komt, of eventueel in de bijgebouwen daar omheen. De binnenzijde van deze toren en bijgebouwen was tijdens het veldbezoek niet toegankelijk. Wel zijn grote openingen in al deze gebouwen waargenomen die toegang kunnen bieden.

Het is mogelijk dat een soort als Slechtvalk tot broeden komt in/op de watertoren. Van deze soort is bekend dat deze vaak op geïsoleerde hoge structuren broedt, zoals hoge flats, elektriciteitsmasten en dergelijke.

Steenuil wordt niet in het plangebied verwacht. Dit is een soort die voorkomt in landelijk gebied met kleinschalige structuren, zoals

Weergave van watertoren met bijgebouwen met allerlei holtes en openingen waarin potentieel Gierzwaluw, Slechtvalk en/of Kerkuil tot broeden zou kunnen komen.

boomgaarden, langere hagen waar vanuit gejaagd kan worden op grote insecten en kleine knaagdieren. Dergelijk habitat is in het plangebied niet aanwezig.

Roek kan broedend worden uitgesloten in het plangebied. Deze soort broedt in groepen. Aanwezigheid van een kolonie zou bij het veldbezoek zijn vastgesteld.

Het is mogelijk dat het plangebied incidenteel wordt gebruikt als onderdeel van het leefgebied van in de buurt vastgestelde vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten zoals Huismus. Het plangebied biedt geen essentieel leefgebied voor deze soorten.

3.2.5 Grondgebonden zoogdieren

Aangetroffen soorten

In de omgeving van het plangebied zijn in het verleden Bever, Noordse Woelmuis, Waterspitsmuis en Boomarter waargenomen (NDFF 2013-2023). De Boomarter en Waterspitsmuis zijn beschermde soorten die worden genoemd als 'andere soort' (zie Bijlage 1.2.1). Bever en Noordse woelmuis zijn beschermd onder de Habitatrichtlijn (zie Bijlage 1.2.1). Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde, niet vrijgestelde zoogdieren waargenomen.

Van Bever zijn veel waarnemingen uit de omgeving bekend, allemaal gerelateerd aan aanwezige wateren in de omgeving en natuurlijke oeverzones daarvan. Er zijn geen waarnemingen van deze soort gedaan in het plangebied zelf. De meeste nabije waarneming is gedaan op 400 meter ten zuiden van het plangebied.

Van Boomarter zijn meerdere waarnemingen bekend uit het natuurgebied (Biesbosch) op de zuidoever van de Beneden-Merwede, aan de overzijde ten opzichte van het plangebied. De meest nabije waarneming is gedaan op 1 km ten zuiden.

Van Noordse woelmuis en Waterspitsmuis zijn drie waarnemingslocaties bekend uit hetzelfde gebied als Boomarter, aan de zuidkant van de Beneden-Merwede. De meest nabije van beide soorten is gedaan op 300 meter ten zuiden. Dit betreft een waarneming op basis van een braakballenonderzoek.

Potentie plangebied

Het is mogelijk dat in het gebied enkele (kleine) zoogdieren voorkomen zoals kleine marterachtigen (Bunzing, Hermelijn en Wezel), Vos, Haas, Konijn, Egel en verschillende algemene soorten (spits)muizen. Deze soorten zijn beschermd onder de Wnb maar ze zijn in Zuid-Holland 'vrijgesteld' bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, zie verder Bijlage 1.2.1.

Het onderzoeksgebied is niet geschikt voor Noordse woelmuis en Waterspitsmuis vanwege het ontbreken van vochtige, kruidenrijke oevervegetaties nabij schoon en helder water.

Het plangebied is niet geschikt voor Boommarter vanwege het ontbreken van dichte bosschages en omvangrijke dekking biedende vegetatie in de omgeving.

Het plangebied is ongeschikt voor Bever vanwege het ontbreken van geschikt biotoop, zoals moerassen, meren of rivieren omzoomd door broekbossen met opstand van wilg of populier. Ondanks de aangetroffen, in het verleden door Bever aangevreten bomen langs de zuidoever van het plangebied, is de soort wel af en toe aanwezig, met name aan de randen van het plangebied. Gezien het beperkte aantal bomen en het verder ongeschikte terrein, waaronder door afwezigheid van de mogelijkheid om burchten te bouwen, wordt dit niet als een essentieel onderdeel van het leefgebied van een Bever gezien. Aanwezigheid van deze soort zal enkel incidenteel zijn.

Aanwezigheid van Steenmarter kan in het plangebied niet worden uitgesloten. Steenmarter is een beschermde soort die wordt genoemd als 'andere soort' (zie Bijlage 1.2.1). De meest nabije waarneming is weliswaar op ruime afstand (meer dan 4 km) gedaan, maar de soort is moeilijk waar te nemen. Daardoor betekent afwezigheid in bronnen als de NDFF niet per se afwezigheid in een omgeving. Het plangebied biedt potentie vanwege zowel de aanwezigheid van bebouwing en andere rommelige delen met geschikte en bereikbare openingen die naar rustige ruimtes kunnen leiden en zo kunnen dienen als schuilplaats voor deze soort. Dit betreft dan met name de watertoren en de bijgebouwen met rommelige stukken daar omheen. Ook is gunstig jachtgebied aanwezig en is het gehele plangebied erg rustig doordat het met hekken is afgezet.

Eén van de bijgebouwen van de watertoren met ruige begroeiing en allerlei openingen.

3.2.6 Vleermuizen

Vleermuizen kunnen op zeer duidelijk te onderscheiden manieren van een leefgebied gebruik maken. Belangrijke gebruiksfuncties zijn verblijfplaats, foerageergebied of (deel van) een vliegroute.

De manier waarop vleermuizen een gebied gebruiken kan door het jaar verschillen, een gebouw of een boom kan bijvoorbeeld tijdelijk gebruikt worden als verblijfplaats maar in andere delen van het jaar ongebruikt blijven.

Alle soorten vleermuizen, evenals verblijfplaatsen en essentiële foerageergebieden en vliegroutes zijn beschermd onder de Habitatrichtlijn (zie Bijlage 1.2.1).

Aangetroffen vleermuizen

In de omgeving van het plangebied zijn drie soorten vleermuizen vastgesteld (NDFF 2013-2023). Het betreft Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger.

De meeste waarnemingen betroffen foeragerende en langsvliegende exemplaren. Er zijn geen waarnemingen met grotere aantallen (zoals verblijven, kolonies, foerageergebieden of vliegroutes) bekend van vleermuizen in het plangebied of in de directe omgeving ervan (NDFF 2013-2023). Wel zijn er meerdere waarnemingen van roepende Ruige dwergvleermuizen uit een woonwijk op ongeveer 700 meter ten westen. Dit betreft meestal paarverblijven van deze soort.

Potentie verblijfplaatsen

Als potentie voor verblijfplaatsen niet is uit te sluiten dan dient gericht nachtelijk onderzoek plaats te vinden om eventuele precieze verblijfloccaties vast te stellen. De bekende waarnemingen (bijvoorbeeld uit de NDFF) zijn niet volledig en geven daarom geen uitsluitel en tijdens de quickscan zijn achterliggende holtes die kunnen dienen als verblijfplaats, niet verder te inspecteren of te onderzoeken. Tevens is gebruik door vleermuizen in het verleden hiermee niet uit te sluiten.

In de aangetroffen holtes, gaten en spleten in de bomen en bebouwing in het plangebied kunnen mogelijk vleermuizen verblijven. De waargenomen gaten, kieren en spleten geven mogelijk toegang tot voor vleermuizen geschikte holtes.

Te denken valt aan gebouwbewonende soorten zoals Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. Ook Meervleermuis is een soort die niet op voorhand uitgesloten kan worden, gezien de waarnemingen die in de ruime omgeving worden gedaan en de aanwijzing van deze soort als doelsoort voor het nabijgelegen N2000 gebied Biesbosch. In het bijbehorende beheerplan wordt vermeld dat deze soort over vrijwel de gehele Biesbosch wordt waargenomen. Andere gebouwbewonende soorten zoals bijvoorbeeld Gewone grootoorvleermuis, Kleine

dwergvleermuis en Tweekleurige vleermuis zijn zeldzaam en worden op voorhand niet verwacht in de onderzochte bebouwing. Deze soorten dienen tijdens vervolgonderzoek (zie §4.6) wel te worden onderzocht en als tijdens het vleermuisonderzoek indicatieve waarnemingen worden gedaan van deze soorten, moeten bezoekrondes en bezoektijden worden aangepast conform het geldende onderzoeksprotocol, zodat het eventuele voorkomen van deze soorten volledig in beeld wordt gebracht.

Ook valt te denken aan boombewonende soorten als Ruige dwergvleermuis en Rosse vleermuis. Andere boombewonende soorten zoals bijvoorbeeld Watervleermuis en Gewone Grootoorvleermuis zijn zeldzaam en worden op voorhand niet verwacht in de bomen. Deze soorten dienen tijdens vervolgonderzoek (zie §4.6) wel te worden onderzocht en als tijdens het vleermuisonderzoek indicatieve waarnemingen worden gedaan van deze soorten, moeten bezoekrondes en bezoektijden worden aangepast conform het geldende onderzoeksprotocol, zodat het eventuele voorkomen van deze soorten volledig in beeld wordt gebracht.

De gaten, kieren en spleten met potentie voor verblijvende vleermuizen bevinden zich in de watertoren, de beide elektriciteitshuisjes en een aantal van de bomen langs de zuidrand van het plangebied (verdeelt over vrijwel de gehele zuidrand van het oostelijke naar westelijke punt).

Vanwege de hoogte van de watertoren en onduidelijkheid over de daar aanwezige verblijfsmogelijkheden is de potentie voor winterverblijven van vleermuizen niet op voorhand uit te sluiten.

Eén van de boomholtes met mogelijke geschikte ruimte voor vleermuizen.

Potentie foerageergebied

Het plangebied is geschikt voor foeragerende vleermuizen. De aanwezige luwe plekken kunnen zorgen voor concentraties van insecten waardoor vleermuizen worden aangetrokken.

Potentie vliegroute

Gezien de ligging, de vorm en de grootte van het plangebied en het ontbreken van lijnvormige elementen zoals bomenrijen, doorlopende watergangen binnen het plangebied, of lange brede rietkragen kan geen sprake zijn van een belangrijke functie als vliegroute voor vleermuizen.

3.2.7 Overige fauna**Aangetroffen soorten**

Er zijn waarnemingen bekend van Rivierrombout (libel) in de omgeving van het plangebied (NDFP 2013-2023). Rivierrombout is een libel die is beschermd onder de Habitatrichtlijn (zie Bijlage 1.2.1). Eén van de waarnemingen is gedaan binnen het plangebied en betrof een adult, waargenomen in juni 2019.

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde, niet vrijgestelde overige soorten waargenomen.

Potentie plangebied

Het onderzoeksgebied is niet geschikt voor overige beschermde fauna in verband met het ontbreken van geschikt biotoop.

Het plangebied is niet geschikt voor Rivierrombout vanwege het ontbreken van stromingsluwe delen van rivieren en grote beken met voldoende zand- of slibafzettingen. De aanwezige stukjes strand aan de zuidrand van het plangebied liggen weliswaar bij een aanwezige krib, maar zijn te steil en daarmee niet voldoende glooiend om geschikt te zijn voor deze soort. De aanwezige krib zorgt waarschijnlijk niet voor voldoende luwte om voldoende zandophoping te krijgen.

3.3 Conclusie beschermde soorten

Op grond van §3.2.1 t/m §3.2.7 zijn beschermde, niet vrijgestelde soortgroepen te verwachten die staan weergegeven in Tabel 1. In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen de aangetroffen soortgroepen in en nabij het plangebied en de potenties daarvoor binnen het plangebied. Ook wordt onderscheid gemaakt tussen mogelijk (incidentele) aanwezigheid en gebruik als essentieel leefgebied (zoals bijvoorbeeld vaste verblijfplaatsen).

In hoofdstuk 4 wordt uiteengezet welke gevolgen voor deze soortgroepen worden verwacht door het uitvoeren van de plannen.

Tabel 1.

Eerder volgens literatuuropgave vastgestelde soortgroepen met beschermde, niet vrijgestelde soorten in/nabij het plangebied (kolom 2), mogelijk (incidenteel) voorkomende beschermde, niet vrijgestelde soorten in het plangebied (kolom 3) en verwachte voorkomen van essentieel leefgebied van beschermde, niet vrijgestelde soorten binnen het plangebied met verwachte beschermde functie (kolom 4). Indien de potentieel aanwezige beschermde functie wordt genoemd in kolom 4 valt deze automatisch onder essentieel leefgebied voor de mogelijk aanwezige soorten.

Beschermde, niet vrijgestelde soorten	Aangetroffen nabij het plangebied (literatuur en veldbezoek)	Mogelijk aanwezig in plangebied	Mogelijk beschermde functie aanwezig binnen het plangebied
Planten	Nee	Nee	Nee
Vissen	NDFF	Nee	Nee
Amfibieën	NDFF	Nee	Nee
Broedvogels met niet-jaarrond beschermde nesten	Veldbezoek	Ja	Niet-jaarrond beschermde nesten
Broedvogels met jaarrond beschermde nesten	Veldbezoek / NDFF	Ja	Jaarrond beschermde nesten (Gierzwaluw, Roofvogels en Uilen)
Grondgebonden zoogdieren	NDFF	Ja	Verblijfplaats / Foerageergebied (Steenmarter)
Vleermuizen	NDFF	Ja	Verblijfplaatsen / foerageergebied (Gebouw- en Boombewonende soorten)
Overige beschermde fauna	NDFF	Nee	Nee

4**Effectbeoordeling en maatregelen**

Door het plan kunnen verschillende negatieve effecten optreden in het plangebied. Deze mogelijke effecten zijn onder te verdelen in tijdelijke effecten tijdens de aanleg en effecten als gevolg van de aanwezigheid van de nieuwe situatie.

De te verwachten soortgroepen met beschermde, niet vrijgestelde soorten worden in dit hoofdstuk besproken. Ze zijn samengevat in de derde kolom van Tabel 1. De aanwezigheid van deze soortgroepen kan van invloed zijn op de verdere procedure. De (negatieve) effecten die kunnen optreden bij de werkzaamheden worden onderzocht. Voorts zal worden aangegeven welke maatregelen kunnen worden genomen om effecten te voorkomen of te minimaliseren.

Voor andere soortgroepen met niet beschermde of vrijgestelde soorten geldt altijd de zorgplicht (zie Bijlage 1.1.1).

4.1 Vissen

Er worden geen beschermde vissen verwacht in het plangebied. Indien er sprake zal zijn van het dempen van watergangen wordt geadviseerd om, in het kader van de zorgplicht, echter 'zorgvuldig' te handelen (zie §6.3 en Bijlage 1.1.1). Het advies is daarbij om aanwezige vissen te verdrijven naar andere watergangen of plaatselijk weg te vangen en uit te zetten in andere wateren. Gevoelige werkzaamheden zullen zoveel mogelijk buiten de gevoelige periode van voortplanting (april t/m juli) en overwintering (december t/m februari) plaatsvinden.

4.2 Amfibieën

Er worden geen beschermde, niet vrijgestelde amfibieën verwacht in het plangebied. Voorafgaand aan het eventueel dempen van een watergang is het advies om, in het kader van de zorgplicht, 'zorgvuldig' te handelen (zie §6.3 en Bijlage 1.1.1). Het advies is om aanwezige amfibieën te verdrijven of plaatselijk weg te vangen en richting te behouden water te verplaatsen. Gevoelige werkzaamheden zullen zoveel mogelijk buiten de voortplantingsperiode (half maart t/m september) en overwinterperiode (november t/m februari) plaatsvinden. Gevoelige werkzaamheden aan bijvoorbeeld wateren en oevers kunnen het beste worden uitgevoerd tijdens de periode oktober t/m half november. Deze periode valt ook buiten de winterrustperiode van vissen.

4.3 Vogels

Vogelnesten kunnen worden vernield bij ecologisch gevoelige werkzaamheden zoals het kappen en rooien van bomen en struiken, sloop of renovatie van bebouwing, diverse graafwerkzaamheden of het verwijderen van de vegetatieve toplaag.

Soorten met niet-jaarrond beschermde nesten

Men dient activiteiten waarbij nesten verstoord of vernield kunnen worden buiten het broedseizoen plaats te doen vinden, dus niet van grofweg 15 maart tot 15 juli. Deze periode is afhankelijk van bijvoorbeeld het weer en de aanwezige soorten. Als onverhoopt buiten deze periode broedende vogels aanwezig zijn, dienen werkzaamheden plaatselijk te worden uitgesteld. Voor vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten wordt de periode van februari t/m augustus gezien als de gevoelige periode.

Wanneer in het broedseizoen gewerkt gaat worden is het mogelijk voorafgaand aan het broedseizoen of voorafgaand aan de vestiging van broedvogels het plangebied ongeschikt te maken als (nog) geen nesten aanwezig zijn. Hierbij mogen geen mogelijke nestplaatsen van jaarrond beschermde vogels ongeschikt of ontoegankelijk worden gemaakt.

‘Categorie 5’-soorten

Gezien de aanwezige biotopen in de nabijheid van het plangebied zullen de (mogelijk) aanwezige vogelsoorten die genoemd worden als ‘categorie 5’-soort (Zwarte roodstaart, Ekster, Zwarte kraai, Koolmees, Pimpelmees, Boomkruiper, Boomklever, en Grote Bonte specht), kunnen uitwijken naar alternatief leefgebied. Er gelden geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die een jaarrond beschermde status van nesten van deze soorten rechtvaardigen. Overigens geldt ook voor deze soorten dat activiteiten waarbij nesten verstoord of vernield kunnen worden buiten het broedseizoen plaats moeten vinden.

Soorten met jaarrond beschermde nesten

Bij de sloop/renovatie van de bebouwing zouden vaste rust- of verblijfplaatsen van Gierzwaluw en/of Kerkuil en/of Slechtvalk beschadigd of vernield kunnen worden. De nesten van deze soorten zijn jaarrond beschermd. Het is derhalve noodzakelijk om vervolgonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van deze soorten. Hierbij dient ook de naaste omgeving van het plangebied betrokken te worden.

Het aangetroffen nest in de boom kan in gebruik zijn door uilen en roofvogels zoals Buizerd, Boomvalk, Sperwer en Ransuil. Nesten van deze soorten zijn jaarrond beschermd. Als er rond de aanwezige boom wordt gewerkt of als deze wordt gekapt is schade mogelijk en is het noodzakelijk om vervolgonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van deze soorten. Het is daarnaast mogelijk dat er nog

andere grotere nesten in andere bomen aanwezig zijn die, door het dichte bladerdek, bij het veldbezoek niet zichtbaar waren. Als andere grotere nesten bij het onderzoek naar voren komen dienen die ook meegenomen te worden in dat onderzoek.

Als uit het vervolgonderzoek blijkt dat vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn dient alternatieve nestgelegenheid of vervangend leefgebied te worden aangeboden. Er dient een ontheffing te worden aangevraagd waarbij in een, op te stellen 'Activiteitenplan', deze maatregelen worden uitgewerkt.

Voor het mogelijk incidentele gebruik van het plangebied door overige vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten uit de omgeving van het plangebied (Huismus), wordt geen negatief effect verwacht van de ingreep omdat het plangebied vrij goed afgeschermd ligt ten opzichte van mogelijke verblijfslocaties in de woningen aan de noordrand. Het plangebied biedt geen essentieel onderdeel van het leefgebied voor deze soort.

4.4 Grondgebonden zoogdieren

Bij het verwijderen van de topklaag en het vergraven van de bodem of de oevers kan schade optreden voor Steenmarter. Het is derhalve noodzakelijk om voorafgaand aan het werk vervolgonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van deze soort.

Als Steenmarter aanwezig is, dient vervangend leefgebied te worden aangeboden. Er dient een ontheffing te worden aangevraagd waarbij in een, op te stellen 'Activiteitenplan', deze maatregelen worden uitgewerkt.

4.5 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Bij de sloop/renovatie van de watertoren, bijgebouwen daarvan en de elektriciteitsgebouwtjes zouden vaste rust- of verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen beschadigd of vernield kunnen worden. Het is derhalve noodzakelijk om vervolgonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van deze soorten (Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatzvlieger en Meervleermuis). Hierbij dient ook de naaste omgeving van het plangebied betrokken te worden.

Als bomen met diepe holtes of spleten moeten worden gekapt kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen worden beschadigd of vernield. Het is dan noodzakelijk om vervolgonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van deze soorten (Ruige dwergvleermuis en Rosse vleermuis). Hierbij dient ook de naaste omgeving van het plangebied betrokken te worden.

Ten tijde van het veldbezoek was een dicht bladerdek in de bomen aanwezig. Wegens het dichte bladerdek waren niet alle bomen goed te inspecteren op de aanwezigheid van holtes en spleten die geschikt zouden kunnen zijn voor vleermuizen. Het is waarschijnlijk dat er langs de gehele zuidrand van het plangebied, van oostelijke naar westelijke punt, bomen met geschikte holtes, spleten en/of kieren aanwezig zijn.

Als uit het vervolgonderzoek blijkt dat verblijvende vleermuizen aanwezig zijn dienen vervangende en geschikte verblijfplaatsen te worden aangeboden. Er is dan tijdelijke compensatie en permanente compensatie noodzakelijk. Er dient een ontheffing te worden aangevraagd waarbij in een, op te stellen 'Activiteitenplan', deze maatregelen worden uitgewerkt.

Foerageergebied

Het potentiële foerageergebied voor vleermuizen binnen het plangebied betreft vanwege de grootte en geschiktheid van het plangebied mogelijk een essentieel deel van het leefgebied van vleermuizen. Daarnaast ontbreekt voldoende vergelijkbaar geschikt foerageergebied in de omgeving van het plangebied waar vleermuizen naar zouden kunnen uitwijken. Met name de luwtewerking, landschappelijke structuur en aanwezigheid van voedsel (insecten) door de begroeiing maakt verschillende terreindelen mogelijk geschikt als foerageergebied.

Het is daarom noodzakelijk ook een vervolgonderzoek uit te voeren naar het gebruik van het plangebied als foerageergebied door vleermuizen. Hierbij dient ook de naaste omgeving van het plangebied betrokken te worden om te zien of en welk alternatief foerageergebied in de omgeving aanwezig is. Dit onderzoek kan gecombineerd worden met het verblijfplaatsonderzoek naar vleermuizen.

4.6 Conclusie effectbeoordeling

Negatieve effecten van de plannen op beschermde soorten (indien aanwezig) zijn niet uit te sluiten. Het gaat om Gierzwaluw, Kerkuil, boombroedende roofvogels en uilen (Buizerd, Boomvalk, Ransuil en Sperwer), Steenmarter, gebouwbewonende vleermuissoorten (Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis), boombewonende vleermuissoorten (Ruige dwergvleermuis en Rosse vleermuis) en foerageergebied voor vleermuizen.

Er is vervolgonderzoek noodzakelijk naar deze beschermde soorten. In Tabel 2 staan de perioden aangegeven wanneer dit onderzoek kan worden uitgevoerd. Tevens wordt het aantal bezoeken vermeld.

Tabel 2.

Optimale periode voor uit te voeren vervolgonderzoek naar beschermde soorten of soortgroepen die zijn aangetroffen of worden verwacht in het plangebied.

*=Te combineren met andere bezoeken.

Soort/Soortgroep	Optimale periode		Aantal bezoeken
Vogels			
Nesten-scan roofvogels en uilen	vaststellen aanwezigheid van nesten		1
	november – half april		
	juni – half juli		3
	half maart – juni		2-4*
	half maart – juni		2-4*
	maart – half mei		2-4*
	mei – augustus		2-4*
	februari – half oktober		2-4*
	half maart – juni		1-2*
Grondgebonden zoogdieren			
Steenmarter	mei – augustus (jaarrond)		3
Vleermuizen			
	Gebiedsfunctie	Periode	Aantal bezoeken
Alle soorten	foerageergebied	april – november	2*
	Kraamkolonies en zomerverblijven (3 bezoeken)	Paarverblijven en zwermgedrag (2/3 bezoeken)	5/6
Gewone dwergvleermuis	half mei – half juli	augustus – oktober	
Ruige dwergvleermuis	half mei – half juli	augustus – oktober	
Laatvlieger	half mei – half juli	augustus – oktober	
Meervleermuis	half mei – half juli	augustus – oktober	
Rosse vleermuis	juni – half juli	half juni – half juli	

5 Gebiedsbescherming en overige natuurwetgeving

In hoofdstuk 3 en 4 is beschreven welke beschermde soorten kunnen voorkomen en welke effecten de werkzaamheden kunnen hebben. De Wet natuurbescherming kent naast soortbescherming ook gebiedsbeschermende wet- en regelgeving, in het bijzonder die van de Natura 2000-gebieden en betreffende behoud van grootschalige houtopstanden (Zie Bijlage 1.3).

Naast bepalingen uit de Wnb kunnen gebieden ook beschermd zijn onder de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) als onderdeel van het 'Natuurnetwerk Nederland' (voorheen Ecologische hoofdstructuur, EHS) of als Provinciaal aangewezen 'Bijzonder Provinciaal Landschap', 'Weidevogelleefgebied' of 'Belangrijk weidevogelgebied'.

Hieronder wordt aangegeven welke gebiedsbeschermende wetgeving van toepassing is op het plangebied.

5.1 Natura 2000

Het plangebied ligt op 300 meter afstand van het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied, 'Biesbosch' (zie Figuur 4). Gezien de afstand en afscherming door een brede rivier en de aard van de uit te voeren werkzaamheden, worden op voorhand geen directe negatieve gevolgen verwacht van de plannen zoals licht, geluid of optische verstoring. Er hoeft hiernaar geen nadere toetsing uitgevoerd te worden.

Het geplande project leidt tot verhoogde emissie van stikstof. Aanbevolen wordt een analyse uit te voeren van de hierdoor veroorzaakte extra depositie van stikstof op gevoelige habitattypen in nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Als deze depositie boven 0,00 mol/ha/jaar komt bestaat een vergunningsplicht.

5.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van het NNN, inclusief de zogenaamde verbindingzones die verschillende NNN-gebieden kunnen verbinden (zie Figuur 4). Er kunnen geen negatieve effecten door de plannen op het NNN-gebied optreden. De plannen hoeven verder niet getoetst te worden aan beschermde waarden binnen dit netwerk.

Wel grenst het direct aan een ander onderdeel van de NNN, namelijk de gebieden die beschermd zijn onder de categorie 'grote wateren en Noordzee' (zie Figuur 4). De Rijksoverheid is de verantwoordelijke overheidsdienst voor dergelijke grote wateren. Mogelijk zijn er voorgenomen werkzaamheden in de plannen voor dit project die in strijd zijn met de toegelaten activiteiten in dergelijke gebieden.

Geadviseerd wordt de 'Beleidslijn grote rivieren' te raadplegen voorafgaand aan uitvoering van werkzaamheden die raken aan het grote water van de Beneden Merwede, zie de volgende link:

[Beleidslijn grote rivieren - Helpdesk water](#)

5.3 Weidevogelgebieden

Het gebied is niet begrensd als een bijzonder te beschermen weidevogelleefgebied of belangrijk weidevogelgebied (zie Figuur 4). Er is geen negatief effect mogelijk op Weidevogelleefgebieden, een nadere toetsing is niet nodig.

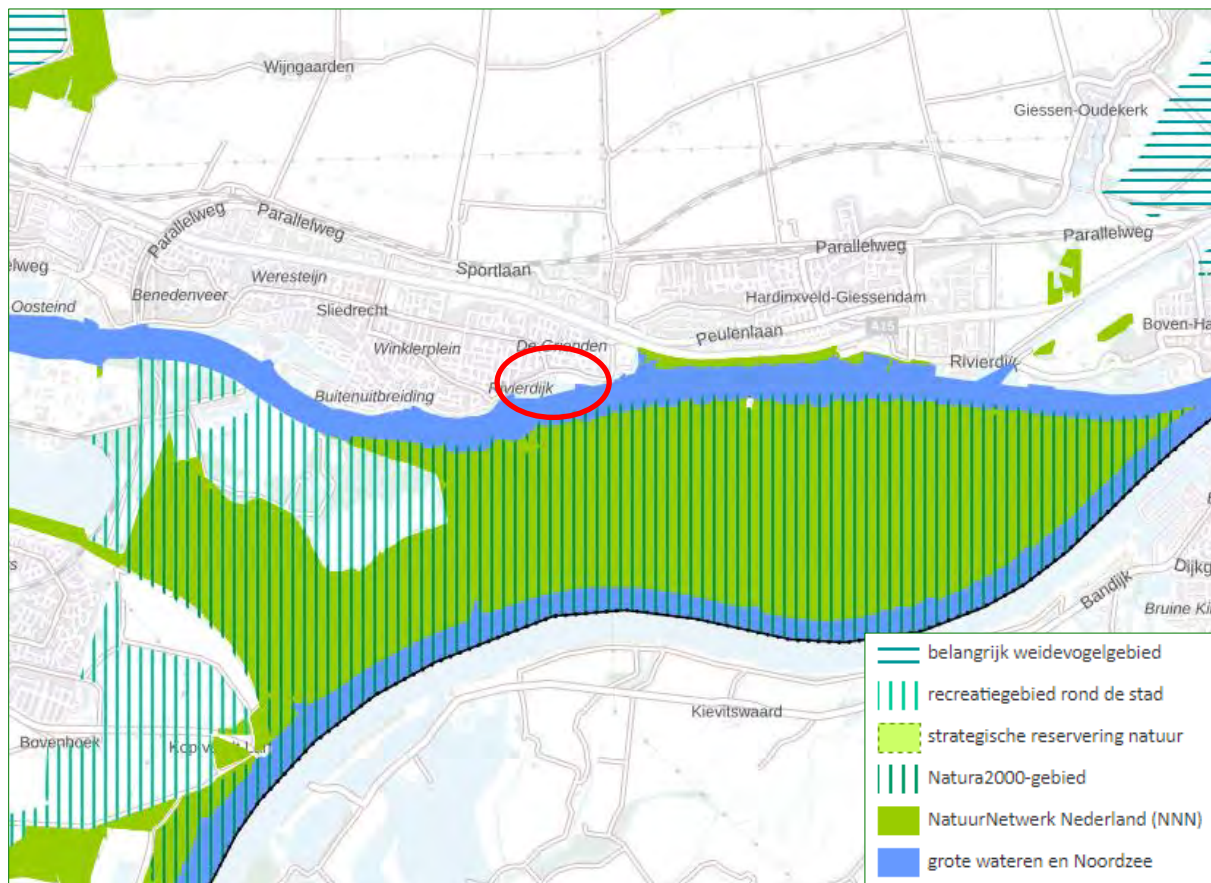
5.4 Houtopstanden

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom, Er worden derhalve geen onder de Wnb genoemde beplantingen gekapt. Er is voor de kap van de bomen mogelijk wel een gemeentelijke kapvergunning noodzakelijk, zie de volgende link:

[Kapvergunning - Gemeente Sliedrecht](#)

Figuur 4.

Beschermde natuurwaarden in de omgeving van het plangebied (plangebied rood omlijnd).

5.5 Overige relevante wetgeving

Er is geen overige natuurwetgeving bekend die van invloed kan zijn op de plannen.

5.6 Conclusie gebiedsbeschermende en overige natuurwetgeving

Gezien de aard van de plannen, de reikwijdte daarvan en de locatie van het plangebied ten opzichte van beschermde gebieden is, buiten de eerdergenoemde 'Grote wateren en Noordzee' en buiten eventuele indirecte gevolgen door toegenomen stikstofemissie, op voorhand uit te sluiten dat beschermde gebieden onder de Wnb of andere (provinciaal) beschermde of aangewezen gebieden, direct beïnvloed worden door de plannen.

Het is mogelijk dat voorgenomen werkzaamheden in strijd zijn met de regelgeving omtrent het NNN-onderdeel 'Grote wateren en Noordzee'. Geadviseerd wordt de 'Beleidslijn grote rivieren' hierop na te slaan om te zien welke activiteiten/werkzaamheden wel en niet zijn vrijgesteld.

Het geplande project leidt tot verhoogde emissie van stikstof. Aanbevolen wordt een analyse uit te voeren van de hierdoor veroorzaakte extra depositie van stikstof op gevoelige habitattypen in nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Als deze depositie boven 0,00 mol/ha/jaar komt bestaat een vergunningsplicht.

6 Conclusies

6.1 Beschermde soorten Wnb

- ♣ Het onderzoeksgebied is in potentie geschikt voor beschermde soorten amfibieën, vogels, grondgebonden zoogdieren en vleermuizen.
- ♣ Gezien de uitgevoerde toetsing, kunnen van de amfibieën alleen 'vrijgestelde' soorten verblijvend aanwezig zijn. Voor deze aangetroffen of verwachte 'vrijgestelde' soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd als werkzaamheden worden verricht in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, zoals het besproken plan.
- ♣ In het plangebied kunnen broedvogels met niet-jaarrond beschermde nesten voorkomen. Voor de verwachte aanwezige broedvogels dienen werkzaamheden waarbij nesten vernield of verstoord kunnen worden, buiten het broedseizoen plaats te vinden. Een ontheffing is voor broedvogels dan niet nodig. Het broedseizoen loopt grofweg van half maart tot half juli.
- ♣ In het plangebied kunnen jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels voorkomen, namelijk die van Gierzwaluw, Kerkuil en/of Slechtvalk en in bomen broedende roofvogels en uilen (Buizerd, Boomvalk, Sperwer, Ransuil). Omdat negatieve effecten door de werkzaamheden niet uit te sluiten zijn, is onderzoek naar voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze vogelsoorten noodzakelijk (zie voor de optimale onderzoeksperiode Tabel 2). Worden tijdens vervolgonderzoek volgens geldende richtlijnen dergelijke verblijfplaatsen gevonden, dan dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend, waarin passende mitigerende en compenserende maatregelen worden beschreven.
- ♣ Voor het mogelijk incidentele terreingebruik van het plangebied door overige vogels met jaarrond beschermde nesten (Huisemus), wordt geen negatief effect verwacht van de ingreep omdat het plangebied slechts een klein deel uitmaakt van een veel groter leefgebied en in de naaste omgeving veel vergelijkbaar of beter biotoop aanwezig is. Het plangebied biedt geen essentieel leefgebied voor deze soorten en ze kunnen gemakkelijk uitwijken.
- ♣ In het onderzoeksgebied kan een beschermde grondgebonden zoogdier voorkomen die zijn beschermd onder de Habitatrichtlijn of als 'andere soort'. Het gaat om de Steenmarter. Omdat negatieve effecten door de werkzaamheden niet uit te sluiten zijn, is onderzoek naar voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze soort noodzakelijk (zie voor de optimale onderzoeksperiode Tabel 2). Wordt deze soort tijdens de veldinventarisatie volgens landelijk geldende richtlijnen, protocollen, soortstandaarden en/of kennisdocumenten aangetroffen, dan dient een ontheffings-

aanvraag te worden ingediend, waarin passende mitigerende en compenserende maatregelen worden beschreven.

- ♣ In het plangebied kunnen verblijvende vleermuizen voorkomen. Het betreft zowel gebouw- als boombewonende soorten. Omdat negatieve effecten door de werkzaamheden niet uit te sluiten zijn, is vervolgonderzoek naar voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van vleermuizen noodzakelijk (zie voor de optimale onderzoeksperiode Tabel 2). Worden tijdens de veldinventarisatie volgens landelijk geldende richtlijnen, protocollen, soortstandaarden en/of Kennisdocumenten één of meer soorten vleermuizen met verblijfplaatsen aangetroffen, dan dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend, waarin passende mitigerende en compenserende maatregelen worden beschreven.
- ♣ Bij voorgaand vleermuisonderzoek dient ook het gebruik van het plangebied als foerageergebied voor vleermuizen in kaart worden gebracht. Daarbij dient bekeken te worden of het plangebied wel of geen essentieel onderdeel van een leefgebied van vleermuizen is.
- ♣ Ten tijde van het veldbezoek was een dicht bladerdek in de bomen aanwezig. Wegens het dichte bladerdek waren de bomen niet goed te inspecteren op de aanwezigheid van (grote) vogelnesten / holtes en spleten. Aanbevolen wordt om voorafgaand aan de onderzoek, wanneer het blad nog van de bomen is, een uitgebreidere scan naar de aanwezigheid van nesten, holtes en spleten uit te voeren. Indien andere nesten, holtes of spleten aanwezig zijn dan tot nu toe bekend kan het onderzoek daarop aangepast worden (zie Tabel 2).

6.2 Gebiedsbescherming en overige natuurwetgeving

- ♣ Gezien de aard van de plannen, de reikwijdte daarvan en de locatie van het plangebied ten opzichte van beschermde gebieden is, buiten de eerdergenoemde 'Grote wateren en Noordzee' en buiten eventuele indirecte gevolgen door toegenomen stikstofemissie, op voorhand uit te sluiten dat beschermde gebieden onder de Wnb of andere (provinciaal) beschermde of aangewezen gebieden, direct beïnvloed worden door de plannen.
- ♣ Het is mogelijk dat voorgenomen werkzaamheden in strijd zijn met de regelgeving omtrent het NNN-onderdeel 'Grote wateren en Noordzee'. Geadviseerd wordt de 'Beleidslijn grote rivieren' hierop na te slaan om te zien welke activiteiten/werkzaamheden wel en niet zijn vrijgesteld.
Het geplande project leidt tot verhoogde emissie van stikstof. Aanbevolen wordt een analyse uit te voeren van de hierdoor veroorzaakte extra depositie van stikstof op gevoelige habitattypen in nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Als deze depositie boven 0,00 mol/ha/jaar komt bestaat een vergunningsplicht.

- ♣ Het geplande project leidt tot verhoogde emissie van stikstof. Aanbevolen wordt een analyse uit te voeren van de hierdoor veroorzaakte extra depositie van stikstof op gevoelige habitattypen in nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Als deze depositie boven 0,00 mol/ha/jaar komt bestaat een vergunningsplicht.

6.3 Zorgplicht

Voor alle in het wild levende soorten en hun leefomgeving geldt de zorgplicht (zie Bijlage 1.1.1). Teneinde de zorgplicht na te leven kan men voorafgaand aan de werkzaamheden de volgende praktische richtlijnen hanteren:

- ♣ Alle aanwezige bebouwing, vegetatie of bodemmateriaal kan gefaseerd verwijderd worden. Dit geeft bodembewonende dieren de kans om het plangebied te ontvluchten en een alternatief leefgebied te benutten in de (directe) omgeving.
- ♣ Ontzie groenvoorzieningen zoveel mogelijk tijdens de werkzaamheden en het (tijdelijk) opslaan van machines en materialen. Gebruik zo klein mogelijke werkbreedtes en probeer dezelfde bouwwegen voor zowel aanvoer als afvoer te gebruiken.
- ♣ Bij ecologisch gevoelige werkzaamheden kan richting te behouden leefgebied van fauna gewerkt worden zodat dieren niet ingesloten raken en een grotere kans hebben het werkgebied te ontvluchten.
- ♣ Het verwijderen van groen kan zoveel mogelijk beperkt worden of na de werkzaamheden kan nieuw groen aangeplant worden op dezelfde locaties als waar groen verwijderd wordt. Houd bij werkzaamheden rondom groenvoorzieningen een zo smal mogelijke werkbreedte aan.
- ♣ Bij ecologisch gevoelige werkzaamheden kan zoveel mogelijk van bestaande paden gebruik gemaakt worden of kunnen nieuw gecreëerde paden herhaaldelijk gebruikt worden om insporing en potentiële verstoring van dieren en planten te beperken.
- ♣ Bij de werkzaamheden moet voorkomen worden dat 's nachts met sterke bouwverlichting wordt gewerkt.
- ♣ Om schade aan vissen en amfibieën te beperken moeten de werkzaamheden aan wateren en oevers zoveel mogelijk worden uitgevoerd in de periode augustus tot en met oktober in verband met de voortplantings- en winterrustperiode van deze soorten.
- ♣ Om amfibieën/vissen te verdrijven uit te dempen wateren dient van 'dicht' naar 'open' gewerkt te worden en geen dieren in te sluiten. Als dit niet mogelijk is kunnen dieren weggevangen worden door wateren af te dammen en het waterniveau te verlagen. Deze dieren kunnen vervolgens worden overgebracht naar geschikte wateren in de nabije omgeving.

7

Aanbevelingen ter bevordering van biodiversiteit

→ <https://www.checklistgroenbouwen.nl/>

Met behulp van enkele eenvoudige maatregelen kan de natuur in het plangebied gedurende en na afloop van de ontwikkelingen versterkt worden en krijgen planten en dieren ook in nieuwe ontwikkelingslocaties de ruimte. Er zijn veel goede websites beschikbaar met tips en informatie over groen bouwen en het natuurlijk inrichten van tuinen.

In dit hoofdstuk worden enkele voorbeelden van mogelijk te nemen maatregelen op een rijtje gezet, gebaseerd op de aanwezige biotopen, de omgeving waarin het plangebied zich bevindt en de toekomstige plannen ter plekke.

7.1 Huidige situatie

Het plangebied betreft momenteel een voormalig industrieel terrein aan de oever van de Beneden Merwede, dat al enige tijd braak ligt. Het terrein ligt buitendijks, maar ligt verhoogd, waardoor er nauwelijks invloed van hoge en lage waterstanden op het gebied aanwezig is, behalve dan op de kades langs de zuidelijke rand en de aanwezige luwe delen bij de kribben en het kleine zandige deel aan de westpunt van het gebied. Op het terrein zijn oude loodsen aanwezig behorende bij een voormalige scheepswerf. Daarnaast is er een oude watertoren met bijgebouwen aanwezig.

De omgeving van het plangebied betreft grofweg een bebouwd gebied aan de noordzijde en een brede rivier aan de zuidzijde. In ruimere zin ligt ten noorden een deel van een veenweidegebied dat onderdeel is van het 'Groene Hart'. Op de zuidelijke oever van de Beneden Merwede ligt de grens van het Natura 2000 gebied 'Biesbosch'.

7.2 Toekomstplannen

De huidige plannen voor het plangebied betreffen het verwijderen van de aanwezige gebouwen behorende bij de scheepswerf en de bijgebouwen van de watertoren. De plannen voorzien in het behoudt van de watertoren zelf. Op het grootste deel van het terrein is woningbouw gepland, met bijbehorende structuren als wegen, paden, parkeerplaatsen en andere daaraan gerelateerde onderdelen. Daarnaast wordt voorzien in het creëren van groene zones langs de buitenranden van het plangebied, zowel aan de oever van de Beneden Merwede als de begrenzing met de woningen aan de noordzijde. Aan de westpunt van het plangebied is een deel gepland met een recreatief doeleind, met onder andere een stranddeel, afgebakend waterdeel en aanlegplaatsen voor boten.

7.3 Kansen voor biodiversiteitsvergroting

Om aanbevelingen te doen voor het vergroten en/of behoudt van biodiversiteit in de toekomstige situatie dient te worden gekeken naar het huidige plangebied, de aanwezige potentie, de omliggende biotopen en de toekomstige plannen.

Op basis van de huidige situatie in het plangebied, de omgeving en de toekomstplannen is het te adviseren om te focussen op flora en fauna die passen bij een bebouwde omgevingen en/of een waterrijk en moerasachtig gebied.

Per soortgroep, zoals ook is toegepast in eerdere hoofdstukken, zullen verschillende adviezen worden gegeven, gericht op specifieke soorten/soortgroepen die voor kunnen komen in bebouwde omgeving en/of bij waterrijke en moerasachtige gebieden. Hierbij dient te worden vermeld dat op dit advies gebaseerde te nemen maatregelen niet gelden als mitigatie/compensatie voor eventueel bij geadviseerd onderzoek aangetroffen soorten. Het kan aanvraag van een benodigde ontheffing niet voorkomen en dient enkel ter verrijking van de biodiversiteit in het plangebied. Indien bijvoorbeeld een vleermuissoort, of Steenmarter aanwezig blijkt in het plangebied dient eerst een ontheffing voor de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden alvorens toekomstige plannen kunnen worden uitgevoerd.

7.3.1 Planten

Bij het aanleggen van groene zones in het plangebied wordt geadviseerd om in ieder geval te kiezen voor inheemse soorten, omdat deze een hogere biodiversiteit aan insecten en dergelijke met zich meebrengen. Kiezen voor exoten en/of gecultiveerde planten uit tuincentra brengt vaak geen biodiversiteitsverhoging met zich mee. Er bestaan leveranciers van planten en struiken die zich specifiek richten op inheemse en niet-gecultiveerde planten.

Een aantal permanente soorten die inheems zijn en waaruit gekozen kan worden zijn bijvoorbeeld: Eénstijlige meidoorn, Wilde liguster, Gewone vlier, Sleedoorn, Klimop, Wilgensoorten, Zwarte els, Gewone es, Zwarte en/of Ratelpopulier. Dit betreft met name soorten in de midden- en bovenlaag van de vegetatie. Voor lagere één- of tweejarige planten is het advies vooral te kiezen uit inheemse soorten die voorkomen in en om een vochtige en voedselrijke omgeving, zoals ook aanwezig in omliggende biotopen.

Het is daarnaast aan te bevelen om aaneengesloten groene structuren door het plangebied heen te maken en zo min mogelijk kleine afgezonderde stukjes in te richten. Daarnaast is het goed om in de groenzones verschillende hoogtes in de vegetatie te creëren en daarbinnen ook brede aaneengesloten stroken te maken die beschutting bieden, in de vorm van rommelige houtwallen, hagen

en/of clusters aan dichte struiken, bijvoorbeeld ook met doornstruiken daarin. Dergelijke zones zijn ondoordringbaar voor huisdieren als honden en zorgen daarmee voor verblijfslocaties voor veel fauna die anders makkelijk verstoord raken.

Voor de waterrijke/vochtige delen van het terrein is het advies om vooral zoveel mogelijk glooiende oevers met flauwe taluds en ondiepe waterzones te creëren. De vegetatie in dergelijke zones ontwikkelt zich vrij gemakkelijk vanzelf, waarbij met behulp van enige aanplant en beheer enigszins gestuurd kan worden.

7.3.2 Vissen

Omdat het plangebied grenst aan brede en diepe rivier en ook nabij de overgang van zoet naar zout water ligt is het advies om bij het treffen van specifieke maatregelen voor deze soortgroep te focussen op daarvoor relevante soorten. Eén van de problemen in Nederland voor vissen die voornamelijk voorkomen in grotere wateren betreft het vinden van geschikte paai- en ei-afzetlocaties. Door het kanaliseren van groter rivieren, afsluiten van overstromingsgebieden en het dichtzetten van verbindingen met achterliggende smalle wateren is er een gebrek aan ondiepe zones in de oevers van grote rivieren. Een mogelijkheid voor dit plangebied zou bijvoorbeeld kunnen zijn om langs het deel van de oever waar geen recreatie gepland staat een ondiep en stromingsluw deel te creëren. Dit zou bijvoorbeeld kunnen in de smalle zijarm van de rivier aan de noordoostrand van het plangebied. Het creëren van een langzaam aflopende glooiende en zandige oever, ter vervanging van de huidige steile oever van stortsteen, zou kunnen helpen om ondiepe delen te maken waarin ook submerse vegetatie zou kunnen groeien. Het plaatsen van een vorm van schokbreking bij de ingang van deze arm zou daarnaast kunnen helpen om stroming te verminderen.

Een dergelijke ingreep zou ook mogelijk zijn in de luwe delen bij de krib aan de zuidoosthoek van het plangebied. Daar zijn momenteel al enkele kleine zandige delen aanwezig. De oever is daar echter te steil en 'hard' door het gebruik van stortsteen. Het maken van een inham landinwaarts met een glooiende, zandige ondergrond en een ondiep waterdeel zou kunnen helpen. De aanwezigheid van de krib kan helpen bij het breken van golven en verminderen van stroming.

7.3.3 Amfibieën

Amfibieën kunnen ook profiteren van ondiepe en stromingsluwe delen zoals geadviseerd voor vissen. Daarbij is deze soortgroep wel afhankelijk van delen waar geen vissen bij kunnen komen voor de overleving van de ei-afzettingen. Een aanvullend advies voor het versterken van het plangebied voor amfibieën zou kunnen zijn om enkele waterplassen of -stroken aan te leggen die niet verbonden zijn aan ander water en zo geen vissen zullen bevatten. Daarbij is het

advies om deze ondiep te houden met een glooiende oever, zonder beschoeiing, met een opgaande kruidenrijke vegetatie en bij voorkeur ook submerse vegetatie.

7.3.4 Grondgebonden zoogdieren

Deze soortgroep valt in deze omgeving op te delen in twee aparte groepen, land- en watergebonden zoogdieren.

Landgebonden

Voor landgebonden zoogdieren valt te denken aan (kleine) marters, Egel en eventueel ook Konijn en Haas, maar ook kleinere knaagdieren die weer als voedsel voor andere soorten kunnen dienen. In het algemeen is van belang om ruime hoeveelheden groen aan te leggen met daarbij variatie in structuur en hoogte en voldoende rommelige en ondoordringbare delen. Hierdoor is zowel beschutting als voedsel aanwezig. Indien de focus vooral ligt op (kleine) marters, Egel en kleine knaagdieren is vooral structuur, dekking en rustige delen belangrijk.

Watergebonden

Voor watergebonden zoogdieren is vooral Bever een belangrijke soort in deze omgeving. Gezien de aanwezige bevervraat bij enkele bomen aan de zuidrand van het plangebied wordt het plangebied af en toe al bezocht. Het aanleggen van ondiepere delen aan de zuidrand van het plangebied met daarin delen waarin moerasachtige vegetatie met veel snelgroeiende boomsoorten, zoals wilgen, populier en Zwarte els, kan groeien zou het plangebied veel geschikter kunnen maken voor een regelmatig bezoekende Bever. Afhankelijk van het formaat en de rust van een dergelijk moerasachtig deel is het mogelijk dat deze soort ook een burcht kan aanleggen en zich permanent kan vestigen. Gezien de geplande bebouwing en mogelijke beperkt oppervlak aan rustig gebied, kan enkel focus op bieden van foerageermogelijkheden ook al een goede toevoeging zijn voor deze soort.

7.3.5 Vogels

Ook bij deze soortgroep valt onderscheid te maken tussen verschillende categorieën waarop gefocust kan worden in dit plangebied.

Gebouwbewonend

Eén groep betreft de gebouwbewonende soorten. Dit zijn soorten als Huismus, Gierzwaluw, Spreeuw, Kauw. Deze soorten vinden hun broedplekken over het algemeen in holtes in woningen, zowel onder dakranden, als onder dakpannen, in schoorstenen, maar ook andere openingen. Over het algemeen betreft dit gebouwen die al meerdere decennia geleden gebouwd zijn. Bij huidige nieuwbouw wordt vaak

de focus gelegd op het zoveel mogelijk dichtmaken van bebouwing om zo een zo energiezuinige situatie te creëren. Dit gaat vaak ten koste van de mogelijkheden voor gebouwbroedende vogels. Er bestaan allerlei mogelijkheden om nieuwbouw alsnog geschikt te maken voor dergelijke vogels. Het beste werkt het om bij het ontwerp van de gebouwen al rekening te houden met het openhouden of open maken van specifieke delen van de gebouwen, zoals kopse gevels, dakranden, dakpannen en schoorstenen. Zo kan er voorafgaand al gekeken worden naar oplossingen waardoor zowel energiezuinige bebouwing kan worden gemaakt als ook ruimte voor vogels overblijft. Een andere mogelijkheid is het achteraf of tijdens de bouw inbouwen van allerlei varianten van vogelkasten. Voor verschillende soorten zijn verschillende kasttypen en/of speciale dakpannen beschikbaar die de woningen geschikt kunnen maken voor deze soorten.

Naast het creëren van geschikte verblijfplaatsen is het voor met name Huismus en Spreeuw ook van belang om een geschikte omgeving te creëren. Huismussen zullen zich enkel vestigen indien er in de tuinen voldoende beschutting, voedsel en zandige plekken aanwezig zijn. Veel strakke tuinen met weinig groen en met veel verharding is niet geschikt. Spreeuw heeft vooral vochtige weilanden en/of gazons in de nabije omgeving om te kunnen foerageren. Indien dergelijk habitat in de omgeving niet aanwezig is en/of niet in het plangebied gecreëerd kan worden zullen dergelijke soorten zich waarschijnlijk niet vestigen.

Bos- en struweelvogels

Naast de genoemde gebouwbewonende groep is er ook een groep van meer algemeen voorkomende vogelsoorten die kan profiteren van bepaalde maatregelen en beheer en die vaak voorkomt in een bebouwde omgeving. Dit betreft soorten als Koolmees, Pimpelmees, Roodborst, Merel, Winterkoning, Nachtegaal, Houtduif, Turkse tortel en nog veel andere soorten. Dergelijke soorten profiteren over het algemeen ook van een aantal andere voorgestelde maatregelen. Met name het aanleggen van groenzones met variatie in structuur, waaronder ook dichtere delen, het beperkte en extensief beheren van groenzones, het beperken van verharding in tuinen en het openhouden van woningen zijn hierbij van belang.

Voor een aantal soorten, zoals Kool- en Pimpelmees kan het ophangen van speciale nestkasten de broedmogelijkheden ook vergroten.

Watergebonden vogels

De nabijheid van veel water biedt een mogelijkheid om geschikte verblijfplaatsen en leefgebied te creëren voor watergebonden vogels. Eerdergenoemde adviezen, zoals het creëren van ondiepe waterrijke delen en moerasachtige vegetatie zullen ook zorgen voor geschikt

terrein voor algemene water- en moerasvogels zoals Wilde eend, Meerkoet, Waterhoen en Fuut, maar ook, afhankelijk van het beheer, voor soorten als Kleine karekiet en Rietzanger.

Vanwege de aanwezigheid van vrij steile oevers en water biedt het plangebied ook een geschikte plek om iets te doen voor soorten als Oeverzwaluw en/of IJsvogel. Delen van de oevers zijn erg geschikt om een speciale wand met holtes voor Oeverzwaluw en IJsvogel te creëren. Van belang is hierbij dat de holtes niet toegankelijk zijn voor predatoren, zoals huiskatten, maar ook (kleine) marters en zelfs ratten.

7.3.6 Vleermuizen

Ook bij deze soortgroep bestaan er verschillende categorieën waarvoor verschillende adviezen mogelijk zijn. In het algemeen geldt ook voor vleermuizen dat de omstandigheden in het plangebied vaak minstens zo belangrijk zijn als de aanwezigheid van verblijfplaatsen. Als er in het plangebied geen donkere of lichtluwe plekken aanwezig zijn, er geen beschutting is en geen of weinig leefgebied voor relevante insectengroepen, zal het ook niet geschikt zijn als foerageergebied. Daarmee zullen aanwezige verblijfplaatsen waarschijnlijk ook niet gebruikt worden.

Gebouwbewonend

Er zijn enkele vleermuissoorten die voornamelijk afhankelijk zijn van bebouwing voor hun verblijfplaatsen. Vleermuizen hebben verschillende typen verblijfplaatsen, afhankelijk van de tijd van het jaar en of het mannetjes of vrouwtjes betreft. Er bestaan zomerverblijven, kraamverblijven, paarverblijven en winterverblijven. Verschillende verblijven dienen soms aan verschillende criteria te voldoen. Net als bij gebouwbewonende vogels geldt voor vleermuizen ook dat de huidige strategie om woningen zo energieneutraal mogelijk te maken, zorgt voor vrijwel volledig dichte woningen zonder gaten en kieren. Vleermuizen verblijven momenteel vaak in spouwmuren van woningen die nog niet volledig geïsoleerd zijn, of waar ruimtes zijn achtergebleven na isolatie. Bij nieuwbouwwoningen is die ruimte er vaak niet meer. Ook hier kan in het ontwerp van de woningen gekeken worden naar het openhouden en/of openmaken van bepaalde delen van de woningen, zonder dat dit ten koste gaat van de isolatiewaarde van een huis. Natuurlijk is het ook mogelijk om achteraf, of tijdens de bouw speciale kasten voor deze soortgroep in te bouwen.

Naast het openhouden van de woningen zijn er ook mogelijkheden om specifiek voor vleermuizen bedoelde structuren te plaatsen in het plangebied. Het betreft bijvoorbeeld zogenaamde 'vleermuistorens' waarin, afhankelijk van de opzet en de afmetingen, allerlei typen verblijven van verschillende soorten kunnen worden nagebootst. Er

zijn verschillende bedrijven in Nederland gevestigd die ervaring hebben met het bouwen van dergelijke structuren en ook op basis van de lokale omstandigheden en aanwezige soorten specifieke structuren kunnen aanbevelen.

Boombewonend

Er leven ook een aantal vleermuissoorten in Nederland die deels of in zijn geheel gebruik maken van bomen voor hun verblijfplaatsen. Voor deze soorten is het een stuk lastiger om geschikte verblijfplaatsen te maken. Belangrijke verblijfplaatsen voor dergelijke soorten zijn voornamelijk gerelateerd aan de leeftijd en soort bomen die aanwezig zijn. Over het algemeen geldt dat er in oudere bomen meer gaten, holtes en kieren aanwezig zijn en daardoor meer geschiktheid voor boombewonende vleermuizen is. Van belang is daarom voornamelijk om oude bomen te laten staan, beperkt tot niet te snoeien en waar mogelijk oude takken en boomdelen zoveel mogelijk te laten zitten. Natuurlijk zijn er mogelijkheden om speciale kasten te plaatsen die ook door boombewonende soorten gebruikt kunnen worden, maar over het algemeen zijn deze niet erg succesvol.

7.3.7 Insecten en mollusken

Insecten

Een belangrijke soortgroep die nog niet is besproken betreft insecten. Voor veel van de eerder besproken soortgroepen zijn insecten een belangrijke voedselbron. Het is daarom van belang om een plangebied zo in te richten dat het een goed leefgebied voor allerlei insecten creëert. Er zijn verschillende zaken die daarbij kunnen worden gedaan.

Het belangrijkste betreft het aanleggen van groenzones met allerlei inheemse planten, struiken en bomen, zoals eerder al benoemd in §7.3.1. Daarnaast is het beheer van deze groenzones van groot belang. Over het algemeen is het beter om groenzones niet te strak te beheren. Beperkt snoeien, beperkt maaien en niet alle planten die als 'onkruid' worden gezien direct verwijderen. Over het algemeen biedt een rommelig en extensief beheer meer kansen voor insecten en daarmee voor het vergroten van de biodiversiteit. Daarnaast is variatie in structuur en van plantensoorten van belang, omdat verschillende soorten flora en vegetatie weer andere insecten aantrekken. Ook het lokaal achterlaten van snoei- en maaiafval kan helpen bij het creëren van geschikt habitat.

Ook het aanleggen van ondiepe en luwe waterzones met een moerasachtige en submerse vegetatie, zoals al eerder besproken, kan zorgen voor meer kansen voor insecten. Soortgroepen als libellen, waterjuffers en allerlei onderwaterinsecten gedijen vaak beter bij dergelijke zones.

Naast genoemde maatregelen kan het ook helpen om op verschillende plekken in het plangebied zogenaamde ‘insectenhotels’ aan te leggen waarin allerlei soorten insecten hun eieren kunnen leggen. Dit is een vrij kunstmatige maatregel, die zeker bij een net aangelegd gebied waar nog beperkte oudere bomen en dood hout aanwezig is, kan zorgen voor noodzakelijke ei-afzetlocaties voor insecten.

Mollusken

Mollusken betreft de groep van de weekdieren, waarin zowel aquatische als landgebonden soortgroepen vallen. Over het algemeen geldt dat ook deze soortgroep profiteert van inheemse vegetatie en een rommelig en extensief beheer. Specifiek voor aquatische mollusken kunnen in dit plangebied nuttige maatregelen worden getroffen. Over het algemeen geldt dat het aanleggen van ondiepe waterrijke zones met een goed ontwikkelde submerse vegetatie en bij voorkeur een wat zandige bodem kan zorgen voor een goed leefgebied voor bijvoorbeeld allerlei zoetwatermosselen.

7.3.8 Reptielen

Dit betreft een soortgroep waarvan vertegenwoordigers niet of nauwelijks voorkomen in deze omgeving. Er zijn wel waarnemingen van allerlei soorten schildpadden en van Muurhagedis, maar die komen van nature in Nederland (of in dit deel van Nederland) niet voor en betreffen daarom allemaal uitgezette exemplaren. In deze omgeving in Nederland zou enkel Ringslang eventueel voor kunnen komen. Maar gezien de afwezigheid van veel waarnemingen in de omgeving lijkt het niet relevant om hiervoor specifieke maatregelen te adviseren.

7.4 Inrichting en beheer

Over het algemeen geldt dat bij het vergroten van kansen voor allerlei soorten flora en fauna een aantal zaken van belang zijn.

Inrichting

Bij de inrichting van groene delen in een plangebied is het vooral van belang om structuur en variatie aan te brengen, in zowel soorten, groeilagen, beheer, ondergrond en vochtigheid en zoveel mogelijk aaneengesloten groene en blauwe zones te creëren. Daarnaast is gebruik van lokaal voorkomende en inheemse soorten van belang. Bij voorkeur worden al aanwezige bestaande en oudere inheemse bomen en struiken daarin geïntegreerd omdat dit vaak een hogere biodiversiteit betekent en vaak vanaf het begin luwte en structuur biedt. Daarnaast is het van belang om zoveel mogelijk geleidelijke en vloeiende overgangen te creëren en zo min mogelijk harde grenzen. Ook is het relevant om na te denken over de inrichting van bijvoorbeeld voor- en achtertuinen van huizen en daarbij huurders en

eigenaren te stimuleren zo min mogelijk gebruik te maken van verharding en zoveel mogelijk te zorgen dat lokaal gevallen regenwater ook lokaal infiltreert.

Beheer

Bij het beheer van het plangebied zorgt minder beheer over het algemeen voor betere resultaten qua biodiversiteit. Natuurlijk kan er overwoekering ontstaan door een specifieke soort (vaak een exoot), wat niet in het belang is van een variatie aan soorten. In dergelijke gevallen kan een tijdelijk intensief beheer nuttig zijn. Van belang is om bij het beheer te kijken naar de aanwezige soorten en de timing van het beheer daarop af te stemmen. Het moment in het jaar waarop gemaaid of gesnoeid wordt heeft een groot effect op de soorten die ter plekke kunnen blijven groeien en op de soorten insecten die daardoor juist wel of niet kunnen voortplanten. Daarnaast is het belangrijk om 'afval' dat vrijkomt bij werkzaamheden aan het groen zoveel mogelijk lokaal wordt achtergelaten, bijvoorbeeld in de vorm van takkenrillen, houtwallen en composthopen.

8

Aanbevolen en geraadpleegde literatuur

- BIJLSMA, ROB.G., 1993 *Ecologische atlas van de Nederlandse Roofvogels*. Schuyt & Co., Haarlem.
- BOS, F., M. BOSVELD, D. GROENENDIJK, C. VAN SWAAY, I. WYNHOFF, DE VLINDERSTICHTING, 2006. *De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea)*. – *Nederlandse Fauna* 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- BROEKHUIZEN, S., K. SPOELSTRA, J.B.M. THISSEN, K.J. KANTERS & J.C. BUYS (RED.), 2016. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. – *Natuur van Nederland* 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- CREEMERS, R.C.M., & J.C.W. VAN DELFT (RAVON, RED), 2009. *De amfibieën en reptielen van Nederland*. – *Nederlandse Fauna* 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- DIETZ, C., O VON HELVERSEN & D. NILL, 2011. *Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noord-West Afrika*. Tirion Natuur.
- FIELL, C & P., 2018. *Bat roosts in trees: a guide to identification and assessment for tree-care and ecology professionals*. Pelagic Publishing, 20-22 Wenlock Road, London.
- FLORON, 2011. *Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- GITTENBERGER, E. & A.W. JANSSEN (RED.), 2004. *De Nederlandse zoetwatermollusken. Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water*. – *Nederlandse Fauna* 2. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- KRANENBARG, J., J.E. HERDER, W.A.M. VAN EMMERIK & M. GROEN (RED), 2022. *Visatlas van Nederland*. Stichting RAVON, Sportvisserij Nederland & Noordboek, Gorredijk.
- LIMPENS, H., K. MOSTERT & W. BONGERS (RED.), 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen: onderzoek naar verspreiding en ecologie*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- NETWERK GROENE BUREAUS, 2017. *Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming*. Netwerk Groene Bureaus, Odijk.
- NEDERLANDSE VERENIGING VOOR LIBELLENSTUDIE, 2002. *De Nederlandse Libellen (Odonata)*. – *Nederlandse Fauna* 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2018. *Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering*. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- TWISK, P., A. VAN DIEPENBEEK & J.P. BEKKER, 2009. *Veldgids Europese zoogdieren*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- UCHELEN, E. VAN, 2021. *Bunzing, Hermelijn en Wezel – Kleine Roofdieren*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- VLEERMUISVAKBERAAD (NETWERK GROENE BUREAUS, ZOOGDIERVERENIGING VZZ EN GEGEVENS AUTORITEIT NATUUR). *Vleermuisprotocol 2021*, januari 2021.

9 Bijlagen

Bijlage 1 Huidige natuurwetgeving

Bijlage 1 Huidige natuurwetgeving

Bijlage 1.1 Wet natuurbescherming (Wnb)

De Wet natuurbescherming (Wnb) is het nationale wettelijke kader waarin de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet zijn samengevoegd.

In de Wnb is zowel de soortbescherming van wilde flora en fauna geregeld als de gebiedsbescherming die veelal voortkomt uit bepalingen van de Europese Habitatrichtlijn (HRL) en Vogelrichtlijn (VRL).

De provincies zijn, op enkele uitzonderingen na, het bevoegd gezag van de wet. De provincies organiseren de ontheffingsverlening en handhaving.

Bijlage 1.1.1 Zorgplicht

Een belangrijke bepaling van de Wnb is de zorgplicht die stelt dat “een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.”

Bijlage 1.2 Soortbescherming

Bijlage 1.2.1 Categorieën

Onder de Wnb wordt een aantal soorten planten en dieren beschermd. Er zijn vier categorieën met beschermde soorten. Twee categorieën bevatten de soorten die respectievelijk zijn beschermd onder de HRL en soorten genoemd in de VRL.

Naast deze Europees beschermde soorten heeft de wetgever nog een extra categorie soorten toegevoegd, de ‘andere soorten’.

Per provincie is conform artikel 3.11 nog een vierde categorie opgesteld, die van de ‘vrijgestelde soorten’. Alleen soorten uit de derde categorie kunnen worden vrijgesteld. Voor deze soorten geldt een vrijstelling van ontheffingsplicht bij het overtreden van de verbodsbepalingen (zie Bijlage 1.2.2) bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig beheer. De lijst van vrijgestelde soorten kan per provincie variëren en is te vinden in Tabel 3.

Daarnaast zijn Bosmuis, Veldmuis en Huisspitsmuis in of op gebouwen of daarbij behorende erven in alle gevallen vrijgesteld van de genoemde verboden in artikel 3.10.

Tabel 3.
Vrijgestelde soorten per provincie.
Rood=niet vrijgesteld.

	DR	FL	FR	GL	GR	L	NB	NH	OV	UT	ZH	ZL
Zoogdieren												
Aardmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bosmuis*	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bunzing	+		+		+	+				+	+	
Dwergmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Dwergspitsmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Eekhoorn						⁺¹						
Egel	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+
Gewone bosspitsmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Haas	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Hermelijn	+		+		+	+				+	+	
Huisspitsmuis*	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Konijn	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Ondergrondse woelmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Ree	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Rosse woelmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Steenmarter						⁺²						
Tweekleurige bosspitsmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Veldmuis	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Vos	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Wezel	+		+		+	+				+	+	
Wild zwijn							+					
Woelrat	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Amfibieën en reptielen												
Bruine Kikker	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Gewone pad	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Hazelworm						⁺³						
Kleine watersalamander	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Levendbarende hagedis						⁺⁴						
Meerkikker	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Bastaardkikker	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

*: algemene vrijstelling wanneer soorten zich in/op gebouwen en bijhorende erven bevinden

⁺¹:geldt in de periode maart-april en juli t/m november

⁺²:geldt in de periode 15 augustus t/m februari

⁺³:geldt in de periode juli t/m september

⁺⁴:geldt in de periode 15 augustus t/m 15 oktober

Bijlage 1.2.2 Verbodsbepalingen

De Wnb bepaalt conform artikel 3.1, 3.5 & 3.10 dat de volgende zaken verboden zijn:

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende dieren voorkomend in de Habitatrichtlijn, vogels genoemd in de Vogelrichtlijn en aangewezen 'andere soorten' opzettelijk te doden of te vangen¹
2. Het is verboden dieren voorkomend in de Habitatrichtlijn opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van hierboven genoemde soorten te vernielen of te beschadigen of nesten of eieren van vogels weg te nemen.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste punt opzettelijk te verstoren als deze verstoring van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
5. Het is verboden planten van soorten genoemd in de Habitatrichtlijn (bijlage IV, Bijlage 1 Verdrag van Bern) of als 'andere soorten' (Bijlage B bij de wet) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Bijlage 1.2.3 Ontheffingsmogelijkheid

Ruimtelijke ontwikkeling en (her)inrichting zoals het slopen, renoveren of bouwen van woningen, het dempen van wateren of het aanleggen bedrijventerreinen, kan beschadiging of vernieling tot gevolg hebben van de voortplantings- en rustplaatsen van de in het gebied voorkomende (beschermde) soorten. Dit hangt af van de fysieke uitvoering daarvan en de periode waarin het project plaatsvindt. In bepaalde gevallen moet dan ontheffing voor de Wnb verkregen worden.

Als er beschermde soorten (zie Bijlage 1.2.1) voorkomen die niet zijn vrijgesteld én verbodsbepalingen (zie Bijlage 1.2.2) worden overtreden, dan is ontheffing vereist of moet, indien mogelijk, conform art. 3.31 gewerkt worden met een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode.

De vraag of de ontheffing kan worden verleend zal worden beoordeeld door het bevoegde gezag (veelal de provincie waarin het plangebied is gelegen). Belangrijk daarbij is de vraag in hoeverre schade optreedt, of de gunstige staat van instandhouding van de

¹Het betreft soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, soorten genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn in hun natuurlijke verspreidingsgebied. Alsmede andere soorten, genoemd in bijlage, onderdeel A, bij de wet.

betrokken soort(en) in gevaar komt en of er bevredigende alternatieven voorhanden zijn voor de ingreep of de locatie daarvan.

Bijlage 1.2.4 Wettelijk belang

Per categorie is het bij het al dan niet verkrijgen van een ontheffing belangrijk wat het belang is van het uit te voeren plan en de te verkrijgen ontheffing. Als schade niet te voorkomen is, dient één van de onderstaande wettelijke belangen van toepassing te zijn:

Soorten van de Vogelrichtlijn

Ontheffing is nodig:

- ♣ in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid.
- ♣ in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer.
- ♣ ter bescherming van flora en fauna.

Soorten van de Habitatrichtlijn

Ontheffing is nodig:

- ♣ ter bescherming van flora en fauna.
- ♣ in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Andere soorten

Ontheffing is nodig:

- ♣ ter bescherming van flora en fauna.
- ♣ in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.
- ♣ in het kader van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting van gebieden en het toekomstig gebruik daarvan.
- ♣ ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen.

Bijlage 1.2.5 Broedvogels

Voor broedvogels wordt in principe geen ontheffing verleend. Als men verstorende activiteiten buiten het broedseizoen laat plaatsvinden worden de vogels geacht te kunnen uitwijken, treedt geen schade op en is geen ontheffing noodzakelijk.

Er is een uitzondering, vogelnesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn vallen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' en zijn daarom jaarrond beschermd. Er zijn vier verschillende categorieën 'broedvogels met jaarrond beschermde nesten', categorie 1 t/m 4, zie kader volgende pagina.

Kader: Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten en bijbehorende categorie.

*Geldt alleen in provincie Limburg en Overijssel Categorieën waarbinnen de soorten in deze provincies vallen zijn aangegeven voor Limburg, Overijssel.

**Geldt alleen in provincie Limburg.

***Geldt alleen in provincie Overijssel

Soort	Categorie	Toelichting codes
Bijeneter**	4	Vogelsoorten waarvan de nesten in principe jaarrond zijn beschermd met beschermingscategorie:
Blauwe reiger**	4	
Boerenwaluw*	2,3	
Boomvalk	4	1 = soorten die ook buiten het broedseizoen het nest gebruiken als vaste rust- of verblijfplaats;
Bosuil*	2, 3	
Buizerd	4	
Draaihals**	4	2 = koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop;
Gierzwaluw	2	
Gauwe klauwier**	4	
Grote gele kwikstaart	3	3 = soorten die elk jaar op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing;
Grutto**	4	
Havik	4	
Huismus	2	4 = soorten die niet of nauwelijks zelf in staat zijn een nest te maken.
Huiswaluw*	2	
Ijsvogel**	4	
Kerkuil	3	
Kramsvogel**	4	
Kwartelkoning**	4	
Oehoe	3	
Ooievaar	3	
Paapje**	4	
Raaf*	3, 4	
Ransuil	4	
Ringmus**	4	
Roek	2	
Roerdomp**	4	
Rode Wouw**	3	
Slechtvalk	3	
Sperwer	4	
Spotvogel**	4	
Steenuil	1	
Torenvalk*	3, 4	
Visdief**	4	
Wespendief	4	
Wulp**	4	
Zeearend***	4	
Zomertortel**	4	
Zwarte specht*	4, 3	
Zwarte wouw	4	

De lijst met vogelsoorten waarvan de nesten gedurende het hele jaar zijn beschermd is in 2009 aangepast (zie kader). In de provincie Overijssel is de lijst in 2019 opnieuw aangepast (zie kader). In de provincie Limburg is de lijst in 2020 opnieuw aangepast (zie kader). In de provincie Limburg gelden nog enkele wijzigingen op de standaard, de volgende soorten vallen in deze provincie andere categorieën: Kerkuil (cat. 1), Oehoe (cat. 1), Roek (cat. 1), Grote gele kwikstaart (cat. 2), Ooievaar (cat. 2), Slechtvalk (cat. 2), Wespendief (cat. 3), Zwarte wouw (cat. 3), Zomertortel (cat. 4). **Let wel!** Bij de bescherming van een jaarrond beschermd nest of verblijf kan het zijn dat zowel de verblijfplaats als de (directe) omgeving die nodig is voor het succesvol functioneren daarvan moet worden betrokken.

Kader: Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten in categorie 5.

*Andere beschermings-status in provincies Limburg en/of Overijssel.

**Geldt alleen in provincies Limburg en/of Overijssel

De Grutto en Ringmus behoren bij categorie 5 in Overijssel, maar horen bij categorie 4 in Limburg.

zie ook kader op voorgaande pagina.

Blauwe reiger*	Koolmees
Boerenwaluw*	Kortsnavelboomkruiper
Bonte vliegenvanger	Middelste bonte specht**
Boomklever	Oeverwaluw
Boomkruiper	Pimpelmees
Bosuil*	Raaf*
Brilduiker	Ringmus*/**
Draaihals*	Ruigpootuil
Eidereend	Spreeuw
Ekster	Tapuit
Gekraagde roodstaart	Torenvalk*
Glanskop	Tureluur**
Gauwe vliegenvanger	Veldleeuwerik**
Groene specht	Wulp**
Grote bonte specht	Zeearend*
Grutto*/**	Zomertortel**
Hop	Zwarte kraai
Huiswaluw*	Zwarte mees
IJsvogel*	Zwarte roodstaart
Kleine bonte specht	Zwarte specht*
Kleine vliegenvanger	

Voor soorten met jaarrond beschermde nesten kan soms, meestal alleen buiten het broedseizoen, wél ontheffing worden aangevraagd. Een 'omgevingscheck' is dan vereist. Een deskundige moet in dat geval vaststellen of de desbetreffende soort zelfstandig een vervangend nest kan vinden in de omgeving, of dat met verzachtende en/of compenserende maatregelen de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rustplaats gegarandeerd kan worden. Om zeker te zijn dat geplande of genomen maatregelen hiertoe voldoende zijn, moeten deze middels een ontheffingsaanvraag worden voorgelegd aan de provincie. Als de gunstig staat van instandhouding niet in gevaar komt, kan de aanvraag (positief) worden afgewezen. Het is uiteraard essentieel dat de (aan de provincie) voorgestelde maatregelen ook daadwerkelijk worden genomen.

Categorie 5-soorten

Er is nog een categorie met 'bijzondere' vogelsoorten (Categorie 5) Deze soorten keren (zoals ook soorten met jaarrond beschermde nesten) weliswaar vaak terug naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar beschikken over voldoende flexibiliteit om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Van deze soorten zijn de verblijfplaatsen alleen dan beschermd als 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen'.

Bijlage 1.2.6 Gedragscodes

Indien men in het bezit is van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode, hoeft bij werkzaamheden in het kader van

natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud, van bestendig gebruik en van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting voor Vogelsoorten (artikel 3.1), Habitatrichtlijnsoorten (artikel 3.5) en andere soorten (artikel 3.10) geen ontheffing te worden aangevraagd, mits aantoonbaar wordt gewerkt met deze gedragscode (artikel 3.31). De bewijslast dat correct is en wordt gehandeld volgens de gevolgde gedragscode ligt bij de initiatiefnemer.

Het is ook mogelijk te werken conform een dergelijke goedgekeurde gedragscode zonder deze zelf te hebben opgesteld. Te beïnvloeden soorten dienen dan wel in de gebruikte gedragscode te worden behandeld.

Bijlage 1.3 Gebiedsbescherming

De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden. In de Wnb (art. 1.12) wordt ook verordend dat (provinciaal) gebieden aangewezen worden binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Tevens wordt aangegeven dat provincies mogelijkheden hebben ook andere belangrijke gebieden aan te wijzen vanwege hun landschappelijke- of natuurwaarden.

Bijlage 1.3.1 Natura 2000

Nederland en andere EU-landen hebben in overleg met de Europese Commissie speciale beschermingszones aangewezen, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. Een overzicht van Natura 2000-gebieden is te vinden op:

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k&groep=0>

Habitattoets

Wanneer plannen bestaan uit een project en ook voor zogenaamde 'andere handelingen' in of rond een Natura 2000-gebied, neemt de initiatiefnemer contact op met het bevoegde gezag. In principe is dit Gedeputeerde Staten van de Provincie waarin een gebied (grotendeels) ligt.

Indien negatieve effecten van een project niet kunnen worden uitgesloten, dient een toetsing te worden uitgevoerd. Als uit deze toetsing (ook wel 'Habitattoets' genoemd) blijkt dat een plan (mogelijk) significante negatieve gevolgen heeft, vindt de vergunningaanvraag plaats via een 'passende beoordeling'. Daarbij moeten ook cumulatieve effecten zijn meegenomen.

Alleen als uit de passende beoordeling met zekerheid blijkt dat geen significante gevolgen zullen optreden, of als het gaat om activiteiten met een groot openbaar belang en waarvoor geen alternatieven zijn, wordt vergunning verleend.

Als uit de 'Habitattoets' blijkt dat een activiteit negatieve gevolgen kan hebben die niet significant zijn, vindt de vergunningaanvraag plaats via een verslechterings- en verstoringstoets. Bij deze toets wordt via een uitgebreide effectbeoordeling nagegaan of activiteiten een kans met zich meebrengen op verslechtering van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten.

Externe werking

Belangrijk bij de bepalingen rond Natura 2000-gebieden is de 'externe werking'. Dit betekent dat ook projecten buiten het Natura 2000- netwerk met mogelijk negatieve gevolgen binnen het netwerk, getoetst moeten worden aan doelen van betrokken gebied of gebieden. Een bijzondere vorm van externe werking is de (extra) uitstoot van stikstof door een project die kan neerslaan binnen Natura 2000-gebieden en daar voor schade kan zorgen. Aangetoond moet worden dat geen negatieve gevolgen mogelijk kunnen zijn op Natura 2000-gebieden.

Bijlage 1.4 Overige gebiedsbescherming

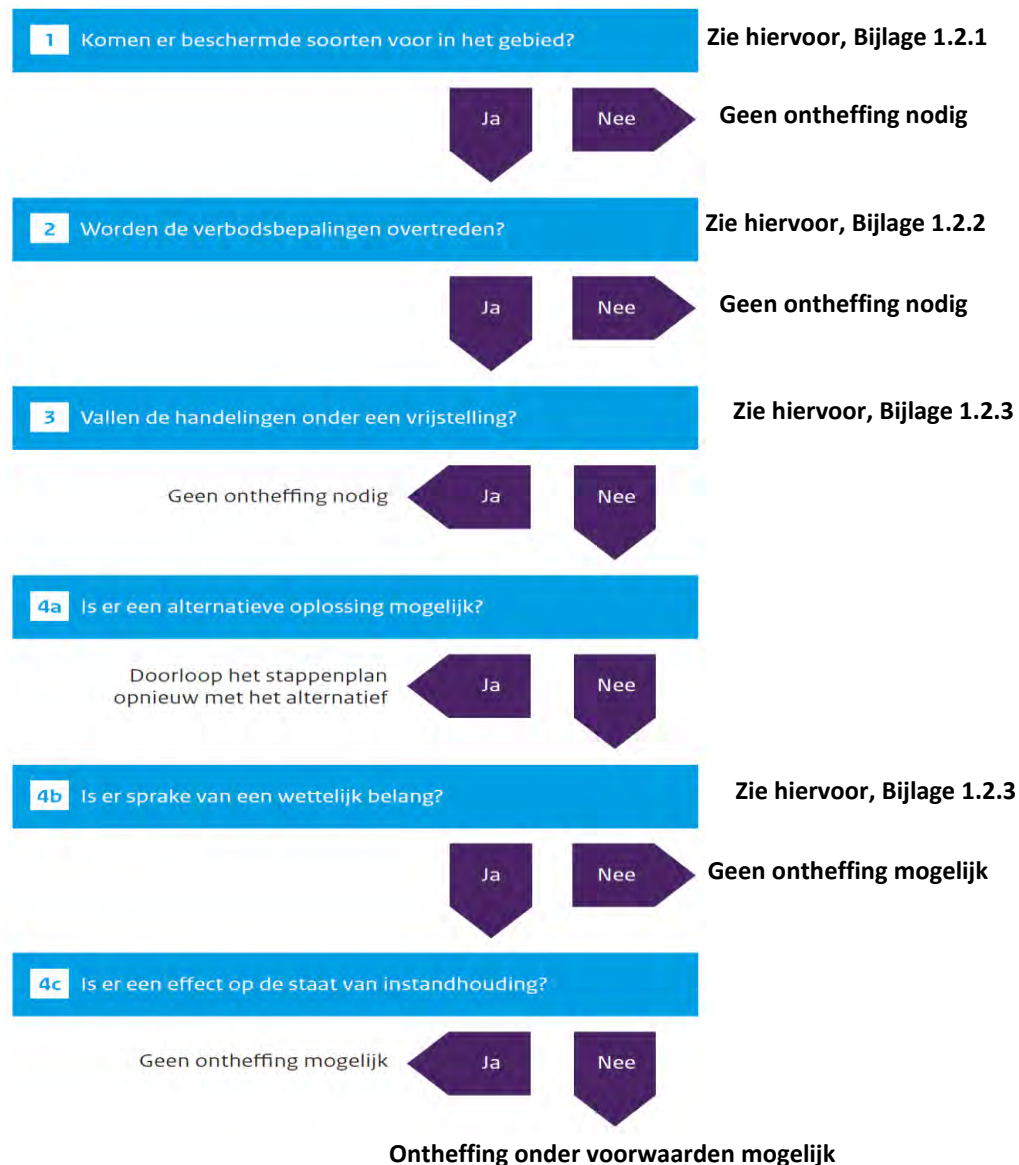
Bijlage 1.4.1 Natuurnetwerk Nederland (NNN), in de wet: Ecologische Hoofdstructuur EHS

Via de Wet Ruimtelijke Ordening wordt het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur EHS) planologisch beschermd. Op grond van artikel 2.10.4 Barro geldt er een algemeen beschermingsregime voor EHS-gebieden. Dit algemene regime bestaat eruit dat er geen toestemming mag worden verleend aan activiteiten die per saldo leiden tot een significante aantasting van de zogenaamde 'wezenlijke kenmerken en waarden' of tot een significante vermindering van de oppervlakte van of samenhang tussen die gebieden. Toestemming voor dergelijke activiteiten kan wel worden gekregen indien er sprake is van een groot openbaar belang, er geen reële alternatieven zijn en de negatieve effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd. In de provinciale verordening moet dit 'nee tenzij'-regime zo worden vastgelegd dat hieraan in alle bestemmingsplannen en/of omgevingsvergunningen voor het afwijken van bestemmingsplannen wordt voldaan.

Bijlage 1.4.2 Overige natuurwetgeving

Naast de behandelde wetgeving zijn soms andere gebied beschermende bepalingen van kracht. Dit kunnen regionale of provinciale plannen of visies zijn die gebieden of soorten (extra) beschermen. Een voorbeeld hiervan zijn de 'Bijzonder Provinciale Landschappen' van de Provincie Noord-Holland. Per plangebied zal op maat moeten worden nagegaan of dergelijke bepalingen aan de orde zijn.

Figuur 5.
Stappenplan
procedure
ecologisch
onderzoek en
ontheffing

Bijlage 1.4.3 Houtopstanden

Houtopstanden groter dan 10 are of bomenrijen bestaand uit meer dan 20 bomen, gelegen buiten de bebouwde kom, zijn beschermd. Men dient vergunning of ontheffing te verkrijgen indien dergelijke houtopstanden moeten worden gekapt of gerooid. In sommige gevallen is een herplantplicht aan de orde.

Bijlage 1.5 Procedure

Als bij aanvang van een project niet uitgesloten is dat beschermde soorten voorkomen of negatieve effecten op beschermde gebieden kunnen optreden, is een ecologische *quickscan* nodig en dient het stroomschema uit Figuur 5 te worden gevolgd.

Als op grond van deze *quickscan* de aanwezigheid van dergelijke soorten of gevolgen niet zijn uit te sluiten én wordt gezien dat negatieve effecten kunnen optreden, is vervolgonderzoek noodzakelijk.

Tijdens het vervolgonderzoek wordt het plangebied geïnventariseerd op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. Indien aangetroffen worden de gebruiksfuncties van deze soorten in beeld gebracht. Vervolgens wordt opnieuw onderzocht of negatieve gevolgen mogelijk zijn door uitvoering van de plannen.

Bijlage 1.5.1 Ontheffingsaanvraag Wnb

Als stap 4a uit het stroomschema negatief is omdat een project of plan locatie gebonden is en er geen alternatieven zijn, is een ontheffingsaanvraag waarschijnlijk aan de orde. Een dergelijke aanvraag dient onder andere vergezeld te gaan van:

- ♣ Een activiteitenplan waarin onder meer de locatie, de werkwijze, de te verwachten schade, de te nemen maatregelen, de alternatievenstudie en het wettelijk belang gedetailleerd worden beschreven.
- ♣ Een actuele en volledige inventarisatie naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied (ongeveer 3-5 jaar geldig).

De aanvraag kan voorafgaand aan het aanvragen van een omgevingsvergunning plaatsvinden. De aanvraag wordt gedaan bij de provincie waarin het plangebied is gelegen.

Het is ook mogelijk 'aan te haken' bij het aanvragen van een omgevingsvergunning in het kader van de 'Wet algemene bepalingen omgevingsrecht' (WABO).

Men dient op het digitale aanvraagformulier van het omgevingsloket (OLO) dan aan te geven dat 'Handelingen worden verricht met gevolgen voor beschermde dieren en planten'. Ook hierbij dient een activiteitenplan en inventarisatie bijgevoegd te worden.

De gemeente waarbij de aanvraag is ingediend stuurt de informatie omtrent beschermde flora en fauna naar de provincie die een 'Verklaring van geen bedenkingen' (VVGB) afgeeft voor het 'natuur' onderdeel van de omgevingsvergunning.

De provincie handhaaft bepalingen uit eventuele ontheffingen en vergunningen en de eventuele werking van de Wnb bij projecten waar geen ontheffing is aangevraagd. Ook het volgen van gedragscodes wordt gehandhaafd door de provincie. Mogelijke sancties zijn geldelijke boetes, strafrechtelijke vervolging of het stilleggen van werkzaamheden

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Hazenkoog 35A
1822 BS Alkmaar

Bovendijk 35-G
2295 RV Kwintsheul

www.vandergoesengroot.nl